

13 januari 2012

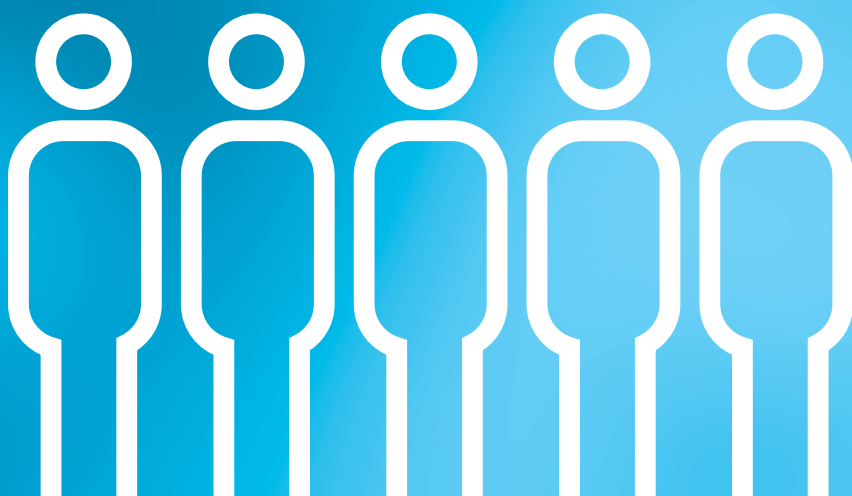
Wrakings-
verzoeken
in vijf jaar
verdubbeld

Zapcultuur in de rechtszaal **VOLGENDE GRAAG**

'Nieuwe zaaksbehandeling' in bestuursrecht >>
No cure no pay mag via familie >>
Rijbewijs ingehouden? Ga snel klagen! >>
Wat maakt concurrentie ook al weer onrechtmatig?

Sdu UITGEVERS

Samen

Van de vijf jaarclubgenoten die u spontaan in herinnering schieten, is er minstens één die zijn financiële zaken regelde bij Niehoff Werning & Kooij.

Logisch, want Niehoff Werning & Kooij is een onafhankelijke bemiddelaar die volledig is gespecialiseerd in ondermeer verzekeringen die zijn toegespitst op de advocatuur. Ongeacht of het gaat om arbeidsongeschiktheid, beroepsaansprakelijkheid, pensioen of personeel. We kennen uw beroep en weten waar de valkuilen zitten.

Als u wilt weten wat onze specialisatie voor u kan betekenen, kunt u natuurlijk wat jaarclubgenoten bellen. Maar het is nog efficiënter als u 033-4641340 belt voor een vrijblijvende afspraak.

Kijk ook op www.nwk.nl

**Hoe dan ook,
samen met Niehoff Werning & Kooij.**

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Omslagartikel

18

Advocaten ontdekken wraking

In vijf jaar is het aantal wrakingsverzoeken verdubbeld. 'Zelfs een afgewezen wrakingsverzoek kan nog iets opleveren.' Wat vinden rechters ervan?

Interview

24

Hoogleraar Advocatuur neemt afscheid

Floris Banner: 'Onafhankelijkheid tegenover de overheid, dat hebben ze op het ministerie weggegomfeld'

Bestuursrecht

28

'Nieuwe zaaksbehandeling' in bestuursrecht

Een nieuwe manier van procederen moet ertoe leiden dat bestuursrechtadvocaten minder vechten en meer luisteren.

Actualiteiten

- 2 *No cure no pay* mag via familie
- 4 Bevlogen de bocht uit
- 5 Harry Veenendaal: aantasting van rechtsgang
- 7 Pestman in Cambodja
- 9 Pijnacker Hordijk wandelde niet op zoek naar zichzelf

- 12 L4L: Mensenrechtentulp naar Chinese advocate
- 13 Dekencursus voor nieuwe Ordebestuurders
- 14 Rijbewijs ingehouden? Ga snel klagen!

Reactie

- 17 Aanval op RvS beneden peil

Kantoorartikelen

- 32 Say what? Engels bijspijkeren
- 33 Sancties

Even opfrissen

- 35 Wat maakt concurrentie ook al weer onrechtmatig?

Venootschapsrecht

- 36 Kroniek Venootschapsrecht 2011

Transfers

- 45 Wie, wat waar?

Uitspraken

- 48 Van de tuchtrechter

Colofon

92e jaargang
Verschijnt elke drie weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve Van de deken, Berichten van de Orde en Tuchtrect

Redactie

mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. J.T.C. Leliveld
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. M.A.R.C. Padberg
mr. L.H. Rammeloo
mr. drs. Th.C. van Schagen

Eindredactie

Linus Hesselink

Site en mail

www.advocatenblad.nl,
redactie@advocatenorde.nl

Redactionele bijdragen

Mailen naar:
l.hesselink@sdu.nl.
Informatie: Linus Hesselink,
070-335 35 74, 070-378 98 36
Het schrijven van redactionele bijdragen, max. 2000 woorden, levert per 500 woorden 1 opleidingspunt op.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)
Sandra Kroon (directeur BU Legal & Tax)

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Journalistieke redactie

Linus Hesselink, Hedy Jak,
Mark Maathuis en
Sabine Droogleevoer Fortuyn

Medewerkers

Lex van Almelo,
Maarten Bakker,
Patrick van IJendoorn,
Tatiana Scheltema en
Trudeke Sillevius Smitt

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Citeerwijze

Adv.bl. 2012-1, p.

Druk

Senefelder Misset,
Doetinchem

Advertenties

www.bereikdejurist.nl
Daniël Stoltz,
accountmanager
d.stoltz@sdu.nl,
Tel. 070-378 05 62
Inzendtermijn:
afl. 2 : 20 januari 2012
afl. 3 : 10 februari 2012

Abonnementen

Adreswijzigingen van advocaten:
adres@advocatenorde.nl

Niet-leden betalen

€ 215 per jaarabonnement (excl. btw en incl. verzenden en administratiekosten). Studenten betalen € 107,50. Een jaarband kost € 39,95 (excl. btw en verzendkosten). Losse nummers: € 30 (excl. btw en verzendkosten). Adreswijzigingen: Sdu Uitgevers klantenservice, telefoon 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service.

ISSN 0165-1331

Omslag: Thijs van der Grinten, voorzitter van een van de twee wrakingskamers van de Rechtbank Rotterdam.
Foto: Jiri Büller

HO
PRINT

Nederlandsche
Uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Van de redactie

Nieuw en oud

Een nieuw jaar, een nieuw geluid: in dit nummer een schets van de nieuwe zaaksbehandeling in het bestuursrecht. Als het goed is, doet de bestuursrechter vanaf dit jaar de zaken eindelijk eens wat sneller en beter af. Meer conflictbeslechting, minder vechten.

Ook nieuw, relatief nieuw, is de trend van het stijgend aantal wrakingsverzoeken. Oftewel, méér vechten.. De rechter verliest ook bij advocaten aan gezag. Advocaten zijn gewone mensen, maar je kunt ook zeggen: ze zijn minder bang geworden voor repercussies door de rechter die ze nu proberen te wraken.

Ook blikken we nog even terug. Wie met de feestdagen zijn rijbewijs verloor, door te drinken én te rijden, kan daarover met redelijke kans op succes gaan klagen – zolang het gaatje in de wet nog niet is gedicht.

En verder terug kijkend: advocaat Floris Bannier neemt na acht jaar afscheid als hoogleraar Advocatuur. Hij richtte zich steeds meer op het onderwijs aan de studenten van de Universiteit van Amsterdam. Die zullen aardig doordrongen zijn geraakt van de principes die hij met ware passie uitdroeg: dat geheimhouding en onafhankelijkheid essentieel zijn voor de advocaat. Niet nieuw, wel goed.

Doodstraf VS minder populair

In de Verenigde Staten werd in 2011 87 keer de doodstraf voltrokken, het laagste aantal in 35 jaar. In 2000 vonden er nog 224 executies plaats. Als reden voor de daling noemt het Death Penalty Information Center 'een groeiende afkeer' ten opzichte van de doodstraf, onder meer vanwege de hoge kosten en de vele fouten die er worden gemaakt. Uit een peiling eerder dit jaar bleek dat vier op de tien Amerikanen tegen de doodstraf zijn – het hoogste percentage in veertig jaar.

No cure no pay mag via familie

Richt een stichting op, benoem je moeder en oom in het bestuur en je kunt als advocaat werken op no cure no pay-basis. Het Gerechtshof Amsterdam besliste op 13 december dat deze financieringsconstructie van Gijs Verkruijsen en De Nederlandse Letselstichting op zichzelf onafhankelijk genoeg is. Dat de stichting veertig procent pay bedingt vindt het hof niet in strijd met de goede zeden en de openbare orde. Het slachtoffer c.q. de cliënt heeft niet aangetoond dat 'vergelijkbare instellingen lagere vergoedingen plegen te vragen.'

Een jaar eerder schorste het Hof van Discipline Verkruijsen nog voorwaardelijk om de constructie. De tuchtrechter vindt die 'ontoelaatbaar' omdat de advocaat zijn eigen provisie bepaalt en diens belang daarbij strijdig is met dat van zijn cliënt. Het gerechtshof negeert deze maatregel, omdat die de advocaat betreft en niet de contracterende stichting.

Hoogleraar advocatuur Floris Bannier denkt dat het arrest juridisch waarschijnlijk wel goed in elkaar steekt, maar heeft er toch 'een onprettige smaak' bij. Hij denkt dat zo'n stichting 'op zichzelf

Gijs Verkruijsen

best een doel kan dienen, maar dan moet die op grotere afstand van de advocaat staan.'

John Beer laat desgevraagd weten de mogelijkheden van cassatie te onderzoeken.

Foto: Bram Belloni / 31 pictures

Citaat

'Ik ben geen onheilsprofeet, maar we bereiden ons erop voor.'

Hoofdcommissaris Pieter-Jaap Aalbersberg verwacht dat de economische crisis tot meer criminaliteit zal leiden, *de Volkskrant*, 4 januari 2012.

Big Brother Awards voor privacy-schenders

Volgens Bits of Freedom (BOF), die 'digitale burgerrechten' verdedigt, trekken sommige bedrijven, overheden en personen zich weinig aan van privacy en worden Nederlanders ingrijpend getroffen in hun privéleven. Om een beetje tegengas te geven aan deze tendens organiseren zij de Big Brother Awards. Via de site bigbrotherawards.nl kunnen privacy-schenders genomineerd worden. Op 7 maart worden de 'winnaars' bekendgemaakt. Ivo Opstelten won vorig jaar een award vanwege het voorstel om automatisch gescande kentekens vier weken te bewaren.

België voert Salduz in

Ondanks wat technische problemen bij de Franse Orde van de Brusselse Balie is de invoering van de Salduz-wetgeving in België redelijk probleemloos verlopen, zo berichtte de Belgische website HNL begin januari. Sinds 1 januari moet een zogeheten permanentiedienst arrestanten binnen twee uur aan een advocaat helpen. Daarnaast is er een callcenter voor uitzonderlijke gevallen. Dreigt een tekort aan advocaten – zoals bijvoorbeeld tijdens oud en nieuw – dan is er een noodnummer.

Van de deken

De hazewind en het konijn

Jan Loorbach

In de gangen van de oude rechtbank hing die eeuwige schemering waarin de gebefte habitués zich extra op hun gemak voelen omdat dat gebrek aan daglicht de onregelmatige bezoeker nu juist zo bedremmeld en beschroomd maakt. De meesten, tenminste.

Bedremmeld zat het konijn, met een karrebiesje met prei op schoot, in een hoekje te wachten. En beschroomd. Het was een uur te vroeg gekomen en de zitting zou een uur te laat beginnen. Een *loser*, dat konijn.

Ongehaast kwam op hoge benen de hazewind aan flaneren, de telbare ribbetjes verwarmd door een geruit dekje (echt Burberry). Een kostbare hazewind. En zo blasé als ze rank was. Haar zitting zou zo beginnen. Echte elite, die hazewind.

Met de speelse overbrugging van klassenverschillen die *good breeding* ook aan hazewinden meegeeft, knoopte zij, zo minzaam dat het eigenlijk heel neerbui-gend was, met het schuchtere konijn een gesprekje aan. Het konijn vertelde dat het in kort geding zou worden opgeëist door een vereenzaamde weduwe voor wie het de enige aanspraak had gevormd totdat een resolute zorgverlener het had meegenomen. 'Omdat u er niet meer voor kan zorgen en ik nog wel een adresje weet'.

Met een onverwacht assertief inzicht snuffte het konijn: 'Voor mensen die niks hebben is een konijn heel wat. Ik heb me trouwens als partij gesteld. Ik ben een gevoegd konijn'. En het vervolgde: 'En u? Als ik zo anorex was als u zou ik trouwens ook wel zo'n Schots jasje willen'.

'Ik', zei de rashond van 30.000 euro, 'ik zit in een Gooise boedelscheiding. Mevrouw eist mij op. Ze heeft nog nooit naar me omgekeken maar meneer gunt haar het zilveren theeservies niet. Dus dat is logisch'.

Wat volgde zal niet verrassen. Het konijn haalde de gemengde berichten en moest het bewijs zijn van procedures zonder redelijk belang van maar raak procederende Pro-deanen en hen slaafs en geldbelust bedienende advocaten. En als de hazewind *RTL Boulevard* niet gehaald heeft, dan had dat toch gemakkelijk wél het geval kunnen zijn. En zo bleef de echte frivoliteitsvraag onbeantwoord.

De la Fontaine is al lang dood en Koolhaas ook al even. De fabelachtige moraal is hoe dan ook dat de maat van een processueel belang niet te lichtvaardig en zeker niet alleen met een financiële duimstok mag worden genomen. De kleinste claims zijn niet altijd van de geringste betekenis.

Bevlogen de bocht uit

Minder werk

In september en oktober van vorig jaar is het aantal juridische vacatures met gemiddeld 39 procent gedaald, afgezet tegen dezelfde maanden van 2010. Dit is voor een groot deel het gevolg van bezuinigingen bij de overheid. In de financiële dienstverlening en de zorg vond een heel kleine groei plaats. Dit blijkt uit onderzoek van Yacht, detacheerder en wervingsselectiebureau voor hoogopgeleiden.

In de kranten is advocaat Ron van Asperen (Tiebout Advocaten) 'de grote man achter de fraude die voor honderdduizenden euro's extra omzet wist binnen te halen.' En het is waar: hij vroeg toevoegingen aan op naam van – deels onwetende – kantoorgenoten om het maximum van 250 per jaar te omzeilen. En ja: als hij proceskosten voor zijn cliënten incasseerde, hield hij die soms achter. Toch stelt de Vliegende Brigade die de zaak onderzocht vast 'dat mr. Van Asperen een gedreven advocaat is met hart voor de zaken van zijn cliënten. Hij handelt niet primair omzetgedreven.' Van Asperen vond het niet eerlijk dat hij uit oogpunt van kwaliteit maar 250 toe-

voegingen mocht doen, terwijl hij meer aankon. Zijn cliënten waren dik tevreden. En die geïnde proceskosten reserveerde hij voor de cliënt, zodat die ook in de toekomst weer gratis zou kunnen procederen. Van Asperen maakte zijn eigen regels en dat kan niet. Moet hij daarom inderdaad worden geschrapt, zoals de Raad van discipline Leeuwarden op 16 december besliste? Het Hof van Discipline mag het zeggen: Van Asperen gaat in beroep.

Rechter gaat claimstichtingen toetsen

Rechters moeten de eisen van claimstichtingen niet-ontvankelijk kunnen verklaren wanneer de belangen van de benadeelden voor wie zij opkomen onvoldoende gewaarborgd zijn. Verder krijgen partijen die onderhandelen over een collectieve schikking de mogelijkheid om al dan niet gezamenlijk te vragen om een 'preprocessuele comparitie'. Daarbij kan de rechter partijen ondersteunen 'zodat zij zelf een vaststellingsovereenkomst kunnen sluiten'. Dat staat in een wetsvoorstel

dat minister Opstelten van Veiligheid en Justitie eind december naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De bedoeling van het wetsvoorstel is verder massaclaims bij faillissement sneller te kunnen afwikkelen. Daarbij kan de curator bijvoorbeeld de vordering van gedupeerde beleggers om hun (rest)schuld kwijt te schelden collectief behandelen.

Advocaat Jan Willem Koeleman: 'De preprocesuele comparitie kan het schikingsproces enorm versnellen. Het is

ook goed dat de rechter gaat toetsen of claimstichtingen goed georganiseerd zijn, zodat mensen niet twee keer worden gedupeerd.' Een woordvoerder van het ministerie van Veiligheid & Justitie is 'ongelukkig' met de suggestie dat Nederland door de wetswijziging 'een paradijs voor massaclaims' wordt, zoals het FD eind december het bericht over het wetsvoorstel kopte.

Jan Willem Koeleman

(advertentie)

Educatiepunt

Uw PO-punten in Nijmegen!

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

De Educatietoppers van 2012: 4PO voor €175,-

9 mei	Actualiteiten Verbintenissenrecht	Docenten: Mr. A.V.T. de Bie en Mr. Dr. G.J.P. de Vries	4PO	€175,-
22 juni	Actualiteiten Ondernemingsrecht: Flex-BV	Docenten: Prof. Mr. H.E. Boschma en Prof. Mr. J.B. Wezeman	4PO	€175,-
8 november	Actualiteiten Ontslagrecht	Docent: Prof. Mr. A.R. Houweling	4PO	€175,-

Prijzen excl. BTW

Meer informatie, overige opleidingen en aanmelden: www.educatiepunt.nl óf bel 024 - 7411 411

'Dubbel slot' op aantal toevoegingen

De Raad voor Rechtsbijstand zet een extra slot op het aantal toevoegingen om 'uitwassen op het vlak van het aantal te declareren uren te voorkomen.' Wie twee jaar lang gemiddeld meer dan 2000 punten op zijn toevoegingen haalt, wordt gekort op het gebruikelijke maximum van 250 toevoegingen. Om advocaten de gelegenheid te geven zich aan te passen gaat de regeling in op 1 januari 2013.

In 2011 maximeerde de Raad rechtstreeks het aantal te behalen punten. Advocaten maakten daartegen met succes bezwaar. Herman Schilperoort van de Raad: 'De bezwaarcommissie heeft gezegd dat er geen wettelijke basis is voor een slot op het aantal punten. Omdat we wel het aantal toevoegingseenheden mogen begrenzen, kiezen we nu een andere formele weg.'

Patrick Rombouts van Meijering Van Kleef Ficq & Van der Werf Advocaten stoort zich eraan dat de Raad 'op een kunststelde manier nu hetzelfde beoogt te bereiken. Maar de gevolgen van de nieuwe regeling zijn beperkt. Als je wat grotere zaken doet, heb je misschien maar vijftig toevoegingen in een jaar. Stel dat je daarmee 4000 punten haalt, dan gaat je maximum aantal toevoegingen naar 125. Maar zoveel heb je er dus niet nodig.'

Centrale inning griffierechten

De inning van griffierechten zal in de loop van 2012 worden gecentraliseerd en uitgevoerd door het Landelijk Diensten-centrum Rechtspraak. Met de invoering van een landelijke uniforme regeling rekening-courant griffierechten wil de Rechtspraak een einde maken aan de situatie dat elk gerecht een eigen beleid voert ten aanzien van het beheer van de rekening-courant griffierechten.

• Meer informatie: zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2011-22131.html

Column

In de media: aantasting van rechtsgang

Harry Veenendaal

De algemeen deken is medeverantwoordelijk voor een goede rechtsgang in Nederland. Een vreemd begrip eigenlijk die 'verantwoordelijkheid'. Meestal wordt het succesvol benadrukt bij salarisonderhandelingen. Maar bij een incident is het nemen ervan ver te zoeken.

Stagiaires leren dat advocaten een grote mate van vrijheid hebben om de belangen van cliënten te behartigen. Vooral naar de pers waarbij tijdens de opleiding kaders worden geschetst waarbinnen met de pers dient te worden gesproken. Geheel achterwege blijft echter de belangrijkste premisse: elk publiekelijk optreden van een advocaat leidt *per definitie* tot aantasting van de rechtsgang.

Onze rechtsgang is mede gebaseerd op hoge ethische normen, al dan niet beschreven gedragsregels en op fijnzinnige nuances in de openbare beslotenheid van de zittingszaal. Op het moment dat een advocaat in de publiciteit treedt wordt namelijk een ander spel gespeeld: wie wint de publieke opinie? Daarmee is de rechtsgang niet gediend. De wederpartij heeft vaak geen vergelijkbare media-kanalen of acht zich zwijgend gebonden aan beroepsgeheim. Ook het Openbaar Ministerie maakt zich bij herhaling op schandalige wijze aan schuldig aan mediamanipulatie.

Roerganger van deze 'nieuwe' media-advocatuur is Bram Moskowitz. Regelmatig verschijnt hij bij *RTL Boulevard* of *Pauw & Witteman* om te praten over allerlei actuele procedures waaronder die van hemzelf. De pers draagt hem om die redden op handen. Mede daardoor was hij in staat de zaak-Wilders doelbewust tot een mediacircus te maken. In een uitgebalan-

ceerde rechtsstaat bevindt dit type advocaten zich doorgaans in de marge van de tabloids. In Nederland zijn ze momenteel representatief voor de advocatuur en rolmodel voor veel rechtenstudenten.

Het rechtsstatelijk argument dat advocatuurlijk mediaoptreden de rechtsgang juist belemmert is niet aan hen besteed. De tegenargumenten zijn voorspelbaar: 'In wat voor land leven we als ik niet meer kan zeggen wat ik wil?' en 'Achterkamer-tjesrechtspraak zeg ik u – regenten zijn het!' U begrijpt waarom Moskowitz de juiste advocaat is voor cliënten als Wilders die gebaat zijn bij het begoochelen van de publieke opinie. Maar waar stopt dit?

In een interview met *De Telegraaf* noemde Moskowitz rechter Tom Schalken impliciet een hond en rechtbankvoorzitter Marcel van Oosten kwalificeerde hij als een 'krampachtige, humorloze magistraat'. Dit is het archetype van een nieuwe procesadvocaat. Geen schutsheer meer van een gelijkwaardige betamelijke rechtsgang in de openbare beslotenheid van de zittingszaal, maar een mediapropagandist.

Niemand heeft er een antwoord op. Sterker nog, de Amsterdamse rechtbank geeft haar rechters intensieve mediatraining. Net als veel advocatenkantoren, daarin gesteund door de universiteiten en, last but not least, de Orde. Deze geleidelijke ontwikkeling naar trial-by-media is koren op de molen voor advocaten zoals Moskowitz en vormt een groter gevaar voor de rechtsgang dan de verhoging van de griffierechten. Wie neemt de verantwoordelijkheid om deze tendens te keren?

ST. MAARTIEM

10 redenen om overstag te gaan

- 1 Perfecte maritieme omstandigheden
- 2 Brede keuze aan ankerplaatsen
- 3 Zeilparadijs voor iedereen
- 4 St. Maarten Heineken Regatta in maart
- 5 Culinaire hoofdstad van de Caribbean
- 6 Onbezorgd eilandhoppen
- 7 De enige plek waar ons koninkrijk aan Frankrijk grenst
- 8 Bruisend tropisch carnavaal in april
- 9 Groen heuvelachtig landschap
- 10 Maar liefst 37 poederwitte stranden

AANGENAAM

Kijk op www.vakantiestmaarten.nl
st-maarten@interreps.eu • Tel. +31 (0)71 5622002

ST. MAARTEN

Advocaat ontwerpt liegladder

Waarom liegen mensen? Die vraag hield advocaat Jan Henk van der Velden (Wijn & Stael Advocaten in Utrecht) zo bezig, dat hij er het boek *Iedereen liegt, maar ik niet* over schreef.

‘Advocaten houden zich dagelijks bezig met het zo positief mogelijk presenteren van de waarheid,’ aldus Van der Velden. ‘De lol van ons vak zit ’m niet in het opzoeken van artikel 6 lid 5b, maar in het kijken hoe je bepaalde aspecten van een zaak kunt plussen zodat de weegschaal de kant van jouw cliënt op slaat. Hoe ver je daarin kunt gaan, is een grijs gebied.’ Van der Velden wilde leugenaars en vooral ook hun beweegredenen kunnen herkennen en ontwierp een ‘liegladder’

met zeven trappen die houvast biedt bij het beoordelen van de ernst van een leugen. Op de begane grond spreekt iemand nog de waarheid en bij de laatste trede is de leugen het meest afkeurenswaardig: iemand liegt voor eigen voordeel, ongeacht de schade die anderen kunnen lijden. ‘Als je op basis van de liegladder inzicht hebt waarom mensen liegen, ben je er ook beter op bedacht wanneer je met een leugen rekening moet houden.’

Logboek

Honeymoon Villa

Michel Pestman vanuit Cambodja

Het grootste proces sinds Neuremberg is begonnen. Een ook weer onmiddellijk tot stilstand gekomen. Nuon Chea was er goed voor gaan zitten. Hij had zich drie jaar lang voorbereid op het afleggen van een verklaring, die alleen al vanwege haar omvang historisch zou moeten zijn. Maar voordat hij goed en wel was begonnen werd de zitting geschorst en verdaagd naar 2012.

Probleem was ook dat de zitting begon op het moment dat een belangrijke Vietnamese delegatie in Phnom Penh landde en Nuon Chea het niet zo op Cambodja's oosterburen heeft. Onze cliënt heeft een historisch appeltje met Vietnam te schillen. En dat steekt hij niet graag onder stoelen of banken. Met als gevolg dat de rechtbank Nuon Chea na anderhalve dag schielijk het zwijgen op-

legde en de Cambodjaanse staatstelevisie de liveuitzending van het proces stillegde. Dit ongetwijfeld tot opluchting van een groot deel van de bevolking dat liever niet de hele dag naar een historisch proces zit te kijken.

Hoewel ik hier meteen aan moet toevoegen dat de Rode Khmer in Cambodja nog steeds op een stevige aanhang mag rekenen en de verklaring van Nuon Chea, toen die nog op televisie te volgen was, door sommigen ook met instemming is ontvangen. Cambodja laat zich niet eenvoudig doorgronden.

Ik heb Nuon Chea dan ook maar fijne feestdagen gewenst en heb met mijn familie de koffers gepakt. Oud en nieuw heb wij gevierd ergens in de bergen in het noorden van Thailand, in een Honeymoon Villa.

(advertentie)

TOGA
atelier
S c h o u t

Kwaliteit met oog voor detail

www.toga-atelierschout.nl
info@toga-atelierschout.nl

Industrieweg 51
 3044 AS Rotterdam
 Tel.: 010 245 07 66
 di t/m vr 9:00 - 17:30

In juristenland is de gerechtsdeurwaarder een onmisbare partij. Alleen al voor het betekenen van exploiten. Waar moet een gerechtsdeurwaarder aan voldoen om een interessante partij te zijn voor de advocatuur? De visie van SGH Groep voorzitter Kees Stam.

“Persoonlijke service, in combinatie met betrouwbaarheid en landelijke dekking, is naar mijn mening de basis voor een succesvolle samenwerking”, aldus Kees Stam. “Dat klinkt vanzelfsprekend, maar is het lang niet altijd. Aan onze relatie met de advocatuur hechten wij veel waarde en we investeren daar voortdurend in”.

“Zo nodig staan we dag en nacht voor onze cliënten klaar. Exploten worden gegarandeerd binnen drie dagen betekend. Spoedexploiten die vóór 11.00 uur worden aangeleverd, worden zelfs nog dezelfde dag zonder extra kosten betekend*. Daar komt bij dat goede contacten tussen de advocatuur en de kantoren van de SGH Groep leiden tot een hogere kwaliteit van onze gezamenlijke juridische dienstverlening. En daar plukken beide partijen de vruchten van”.

De SGH Groep bestaat uit tien zelfstandige kantoren, die gezamenlijk zorgen voor landelijke dekking. Kees Stam: “We hebben bewust gekozen voor een nauw samenwerkingsverband tussen tien individuele kantoren. Elk kantoor is zelfstandig en specialist in de eigen regio. Maar door gebruik te maken van elkaars expertise, zijn we in staat om landelijk te opereren.

Iets te betekenen? Of wilt u meer weten over de dienstverlening van de SGH Groep? Kijk op www.sgh-groep.nl.

**De Waddeneilanden uitgezonderd.*

Dit kunt u van de SGH Groep verwachten:

- Betekening van al uw exploiten binnen drie werkdagen
- Betekening van spoedexploiten op dezelfde dag (mits voor 11.00 uur aangeleverd)
- Een loket voor alle exploiten door heel Nederland
- Een laatste kritische check van de formaliteiten van het aangeleverde exploit
- Openbare exploiten inclusief advertentie
- Roladministratie in geval van kantonzaken
- Bewaking van fatale termijnen
- Grondige kennis van uw debiteuren
- Redigeren van exploiten met betrekking tot de aanzegging van executievelingen

Onze kantoren

Deventer

Van Den Bos, Jansen & Kersten
T (0570) 66 51 90 • www.deurwaarders.com

Dordrecht

Gerechtsdeurwaarderskantoor Schaap
T (078) 635 64 34 • www.dwkschaap.nl

's-Gravenhage

Korenhof & Partners
T (070) 383 61 00 • www.korenhofdeurwaarders.nl

Haarlem

Wijers & Partners
(023) 531 05 63 • www.wijerspartners.nl

Hoogeveen

Deurwaarderskantoor Brouwer
T (0528) 26 42 86 • www.dwknbrouwer.nl

Hoorn

Kerckhoffs & Lasonder
T (0229) 21 06 63 • www.kerckhoffs-lasonder.nl

Maastricht

Beurskens Gerechtsdeurwaarders
T (043) 363 69 75 • www.dwkbeurskens.nl

Purmerend

C.W.M. Stam
T (0299) 43 93 49 • www.dwkstam.nl

Waalwijk

De Laat Gerechtsdeurwaarders & Incassobureau
T (0416) 56 14 00 • www.deurwaarderincassobureau.nl

Zaandam

Schoonebeek & Partners
T (075) 631 36 62 • www.schoonebeekpartners.nl

SGH Groep. U heeft er recht op!

Kaartlezen, **sterrenkoks** en elke dag wandelen

Sabbatical is het boek dat advocaat Erik Pijnacker Hordijk schreef tijdens zijn wandeltocht van Brussel via de Compostela-route naar de Dordogne. Hij deed het niet om God of zichzelf te vinden.

Sabine Droogleever Fortuyn

Zestig dagen op pad. Gemiddeld zevenentwintig kilometer wandelen per dag. Hij kreeg geen enkele blaas en van eindeloos treuzelen of verdwalen was geen sprake. Erik Pijnacker Hordijk (52), partner bij De Brauw Blackstone Westbroek liep tijdens zijn sabbatical van Brussel, via de Compostela-route naar zijn vakantiehuis gelegen in het Franse La Mazière. Over de gedachten en belevenissen tijdens zijn tocht van half september tot half oktober 2010 schreef hij *Sabbatical*, dat onlangs verscheen.

‘Je zou gek zijn als je het niet deed,’ zegt Pijnacker Hordijk over het opnemen van een sabbatical. Net als veel andere kantoren biedt zijn kantoor alle compagnons de mogelijkheid eens in hun loopbaan vier maanden (doorbetaald) met verlof te gaan. ‘De partners van je afdeling die de praktijk moeten opvangen, troosten zich met de gedachte dat zij hun beurt al hebben gehad, of, als het meezit, nog krijgen. En voor de jongeren zou het vooral een kans moeten zijn: als de kat van huis is...’

Reisleider

Wat bewoog de specialist in het mededingingsrecht ertoe om tijdens de helft van zijn verlofperiode 1600 kilometer te gaan wandelen? ‘Ik had vier maanden de tijd. Je gaat je afvragen wat je buiten de vakantie met je gezin gaat doen. Het zou iets moeten zijn wat je de rest van je leven bijblijft. Iets waarvan je denkt: zo heb ik het willen doen en niet anders. Ik ben een wandelaar. Wanneer heb je nou de tijd om twee maanden te gaan lopen? Dat doe je nooit. En daarbij: het is een ongeloflijk gezonde bezigheid.’

Het kaartlezen (‘Ik kon mij weer eens uitleven als kaartenfetisjist’), het plannen van de routes voor de vrienden en zijn vrouw die af en toe stukken meeliepen (‘Ik had ook reisleader kunnen worden’), en de ervaring van elke dag een stuk lopen, gaven hem veel energie. Daarbij ontmoette hij onderweg onder anderen een Duitse pelgrim, verschillende inspirerende uitbaters en een sterrenkok.

De afwisseling tussen lopen in zijn eentje en lopen in gezelschap sprak hem erg aan. ‘Mijn eerste reisgenoot was mijn boezemvriend uit mijn studietijd. Met Michel heb ik zo’n dertig jaar geleden veel wandeltochten gemaakt. Vaak in de Alpen of de Dolomieten. Het was grappig om zijn motoriek te herkennen, die was exact hetzelfde. En tussen ons was er ook niets veranderd. Dat gaf een gevoel van eeuwigheid. Alsof tijd niet bestaat.’

Opgeruimder

De advocaat, die sinds 1983 bij De Brauw werkt, benadrukt dat hij puur en alleen

voor zijn plezier is gaan wandelen. ‘Niet om God te vinden of – wat het doel van de meeste hedendaagse pelgrims lijkt te zijn – mijzelf.’ Na terugkeer van zijn tocht is er voor hem dan ook niets wezenlijk veranderd. ‘Dat had heel anders kunnen zijn. Ik had tijdens de soms eindeloze dagmarsen genadeloos bij mezelf door de mand kunnen vallen. Je wordt toch op jezelf teruggeworpen. Als er wezenlijke twijfels of problemen waren geweest, dan waren die ongetwijfeld naar boven gekomen.’ Wel heeft hij van zijn tocht een enorme energieboost gekregen. ‘Mensen vinden me opgeruimder dan toen ik vertrok. Mijn lichamelijke conditie is prima en ik ben flink afgevalen.’

Hij heeft zijn boek aan veel cliënten opgestuurd. ‘Daar krijg ik veel positieve reacties op. Ze vinden het leuk om te zien dat je andere dingen doet dan de rol spelen die je op je werk hebt.’

Sabbatical, Erik Pijnacker Hordijk
Uitgave Lama Books, 2011, Den Haag,
ISBN 9789081834407

Cursuskalender

januari/februari/maart 2012

VSO-cursussen

Burgerlijk procesrecht 26 en 27 januari	13 VSO/PO-punten Ellecom
Beslag- en executierecht 2 en 3 februari	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Financiering en zekerheden 6 en 7 februari	13 VSO/PO-punten Wolfheze
Vastgoed 13 en 14 februari	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Insolventierecht basis 16 en 17 februari	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Contracten maken en beoordelen deel 1 5 en 6 maart	18* VSO/PO-punten Wolfheze
Contracten maken en beoordelen deel 2 15 juni	*waarvan 6 voor deel 2 Zeist
Effectief argumenteren 7 en 21 maart	11 VSO/PO-punten Utrecht
Burgerlijk procesrecht 8 en 9 maart	13 VSO/PO-punten Zeist
Arbeidsrecht 12 en 13 maart	13 VSO/PO-punten Den Dolder
Huurrecht 14 en 28 maart	11 VSO/PO-punten Utrecht
Vennootschapsrecht: corporate governance en geschillenprocedures 19 en 20 maart	13 VSO/PO-punten Wolfheze
Financieel recht 22 en 23 maart	13 VSO/PO-punten Zeist
Beslag- en executierecht 26 en 27 maart	13 VSO/PO-punten Ellecom
Aansprakelijkheid en schadevergoeding 29 maart en 12 april	11 VSO/PO-punten Utrecht
Scherp reageren in replek en dupliek 29 maart en 12 april	11 VSO/PO-punten Utrecht
Insolventierecht voortgezet 29 en 30 maart	13 VSO/PO-punten Den Dolder

PAO-intensief cursussen

Actualiteiten ondernemingsrecht 27 februari t/m 2 maart	20 PO-punten Curaçao
Hoogtepunten goederen- en verbintenissenrecht 27 februari t/m 2 maart	20 PO-punten Curaçao
Masterclass aansprakelijkheden 27 februari t/m 2 maart	20 PO-punten Curaçao

Het CPO is onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen

www.cpo.nl

CPO
Centrum voor Privaatrechtelijk Juridisch Onderwijs

Actualiteiten

Agenda

JAARCONGRES NEDERLANDSE JURIDISCHE FACULTEITEN

Vrijdag 20 januari vindt voor de tweede maal het Jaarcongres van de Nederlandse Juridische Faculteiten plaats. De bijeenkomst, een initiatief van en de Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid, wordt gehouden in het Groningse Academiegebouw aan de Broerstraat 5. Vanaf 10.00 uur bent u onder meer welkom voor workshops over wiki's in het onderwijs, videocollages en een betoog van de president van de Rechtbank Assen. Voor meer informatie over het programma en/of aanmeldingen kunt u terecht op de website www.rug.nl/rechten/juridischjaarcongres2012

VIJFTIEN JAAR INSTITUUT VOOR IMMIGRATIERECHT

Het Instituut voor Immigratierecht van de Universiteit Leiden bestaat vijftien jaar. Om dat te vieren wordt op 26 januari het congres *Het kind in het immigratierecht* georganiseerd. Onder leiding van dagvoorzitter Pieter Boeles geven onder anderen acte de présence Defence for Children jurist Carla van Os en de directeur Migratiebeleid van het ministerie van BKZ. Het congres in het Kamerlingh Onnes Gebouw, Steenschuur 25, Leiden duurt van 09.30 tot 17.00 uur. Aanmeldingen (tot 19 januari) en inlichtingen: www.immigrationlaw.nl.

MEDIATION IN DE TOEKOMST

Binnen de internationale verzekeringsmarkt is mediation niet meer weg te denken; aanleiding om de stand van zaken in Nederland te onderzoeken. Op 26 januari 2012 organiseert Achmea het congres *Mediation: Alternatieve geschillenbeslechting, onze toekomst, uw toekomst?* Sprekers zijn onder anderen Nationale ombudsman Alex Brenninkmeijer en de voorzitter van de Vereniging Gemeente Mediation. Via www.mediationcongres.com kunt u zich aanmelden; vragen of opmerkingen zijn welkom via mailadres

congres@achmea.nl. Het congres vindt plaats aan de Handelsweg 2, Zeist en duurt van 09.00 tot 17.30 uur.

RECHT EN NATIONALISME SEMINAR

Samen met het The Hague Institute for the Internationalisation of Law organiseert de Universiteit van Amsterdam op 3 februari het seminar *Private law and nationalism*. Sprekers uit binnen- en buitenland gaan onder meer in op 'The long shadow of the Volksgeist' en 'The challenges posed by transnational commercial law to national private law.' De dag begint om 09.30 uur en wordt om 16.30 uur afgesloten met een borrel die tot 17.30 uur duurt. Aanmelden kan via de website hiil.org.

SYMPOSIUM CRISIS EN FINANCIËEL RECHT

Het Instituut voor Financieel Recht organiseert op 10 februari 2012 zijn tweede jaarlijkse symposium *Crisis en financieel recht*. Professor Sweder van Wijnbergen belicht onder andere de financiële crisis vanuit economisch perspectief en professor Victor de Serière (advocaat bij Allen & Overy LLP) gaat in op contractuele verplichtingen in crisistijden. Het symposium vindt plaats bij NautaDutilh, Strawinskylaan 1999 in Amsterdam. Voor meer informatie en inschrijvingen kunt u terecht op de website symposia.cpo.nl.

SPANNING OP ZEE

Tension between universal and regional unification of private law, Conflict between EU law and the maritime & transport law conventions. Onder die naam vindt op 16 februari van 09.00 tot 17.15 uur een conferentie plaats aan de Burgemeester Oudlaan 50 in Rotterdam. Aanleiding is een aantal recente uitspraken van het Europese Hof waar de *tension* zichtbaar werd. Aanmeldingen voor de bijeenkomst, georganiseerd door het Rotterdam Institute for Shipping & Transport Law en de rechtenfaculteit van de Erasmus Universiteit, zijn welkom via de website erasmusacademie.nl/tension.

Kritiek op hoger griffierecht verbreedt zich

Niet alleen de parlementaire oppositie en rechters en advocaten verzetten zich tegen de verhoging van de griffierechten. Ook ambtenaren van Financiën en ondernemersorganisaties komen nu met kritiek op het kabinetsplan.

Maarten Bakker

VNO-NCW en MKB schreven in december aan de Kamer dat de hoogte van het griffierecht te veel wordt gekoppeld aan de omvang van de vordering. Als die hoog is, moeten partijen ook meer griffierecht betalen. 'De kosten van de rechtspraak worden veel te eenzijdig neergelegd bij de partijen in een beperkt aantal zaken met een groot financieel belang,' zo reageren de organisaties in een brief aan de Kamer.

Ze verzetten zich vooral tegen het tarief voor zaken met een vordering van vijf miljoen euro of meer, en zaken met een vordering van vijftig miljoen euro of meer. In die gevallen moeten partijen respectie-

velijk 50.000 en 100.000 euro aan griffierechten op tafel leggen. 'Met name particulieren en kleine ondernemingen zullen afzien van een gang naar de rechter', voorspellen de ondernemersorganisaties.

Ze voorzien ook dat het voor sommige gedaagde partijen onmogelijk wordt zich te verweren. Financieel sterkere partijen kunnen met een opzettelijk hoge vordering een financieel zwakke verweerder klem zetten, ook als deze in zijn recht staat. Als de verweerder niet het vereiste griffierecht betaalt, zal de rechter immers de vordering van eiser bij verstek toewijzen.

Vrijbrief

Ook de Vereniging van Hogere Ambte-

naren bij het ministerie van Financiën heeft grote principiële bezwaren tegen het kabinetsplan. Ze schreef de Kamer in december dat de verhoging van de griffierechten 'een rechtsstaat onwaardig' is. Met de verhoging van de griffierechten zou de overheid zich een vrijbrief geven voor onrechtmatig handelen. Burgers kunnen immers nog moeilijk tegen besluiten opkomen, aldus de vereniging.

De ambtenaren wijzen erop dat in fiscale wetgeving de overheid de concrete invulling van het vertrouwens- en gelijkheidsbeginsel vaak aan de rechter overlaat. 'Het gaat niet aan dat de burger, die probeert duidelijkheid te krijgen over de bedoeling van de wetgever, dan het gelag betaalt,' aldus de vereniging.

(advertentie)

specialist in gezondheidsschade

lechnerconsult
medische advisering

MEDISCH ADVIES nodig in juridische zaken?

(advertentie)

Lechnerconsult is expert op het gebied van gezondheidsschade. Met een vlijmscherp en helder medisch advies staan de specialisten van Lechnerconsult u bij in de vertaalslag van letsel naar personenschade. Van de operatietafel naar de rechtbank.

Lechnerconsult maakt schade inzichtelijk. Bij letselschade, maar ook in arbeidsongeschiktheidsvraagstukken.

Bel voor een vrijblijvende kennismaking met 010 47 62 870 en vraag naar dhr. C. Hoogenkamp.

Lechnerconsult
Schiekade 458
3032 AX Rotterdam

T 010 47 62 870
F 010 47 72 075
E info@lechnerconsult.nl
W www.lechnerconsult.nl

Advocaten voor advocaten

Mensenrechtentulp naar Chinese advocate Ni Yulan

De Chinese advocate Ni Yulan won de Mensenrechtentulp 2011 voor haar strijd tegen gedwongen uitzettingen van burgers door de Chinese overheid. Uitreiking van deze Nederlandse Staatsprijs is voorlopig uitgesteld.

Tatiana Scheltema

De strijd van de Chinese advocate Ni Yulan (51) tegen gedwongen huisuitzettingen door de Chinese overheid begon in 2001, toen ze opkwam voor de rechten van mensen wier woningen werden afgebroken in de aanloop naar de Olympische Spelen van 2008. Eerder verdedigde ze leden van de verboden organisatie Falun Gong.

In 2002 werd Ni voor het eerst gearresteerd, omdat ze filmde hoe het huis van haar bureaus werd platgewalst. Deze 'obstructie van overheidszaken' leverde haar een gevangenisstraf op van een jaar. Ook werd haar advocatenlicentie ingetrokken. Na haar arrestatie werd ze op het politiebureau dagenlang gemarteld. Haar voeten en knieschijven werden gebroken. Sindsdien zit Ni in een rolstoel.

Vlak voor de Spelen, in 2008, werd Ni's eigen huis gesloopt. Ni protesteerde en werd opnieuw gearresteerd, en voor hetzelfde vergrijp twee jaar vastgezet. Na

haar vrijlating woonde ze enige tijd met haar man in een park.

Op 7 april van dit jaar werden Ni en haar man Dong Jiqin voor de derde maal gearresteerd. Dit keer wordt ze beschuldigd van 'fraude' – zij gaf juridische adviezen zonder daartoe bevoegd te zijn – en 'ruziezoeken en het uitlokken van problemen'. Daarop staat een maximumstraf van vijf jaar. Haar man wordt beschuldigd van medeplichtigheid.

De Mensenrechtentulp is een Nederlandse Staatsprijs die wordt toegekend door een vaste onafhankelijke jury, en jaarlijks uitgereikt door de Minister van Buitenlandse Zaken op 10 december, internationale mensenrechtendag. Dat is dit jaar niet gebeurd, volgens het ministerie op verzoek van Ni's dochter en haar advocaat.

Bekendmaking van de identiteit van Ni en het feit dat zij een prijs kreeg zou Ni's rechtszaak, die op 29 december begon, kunnen schaden. Dat schreef het ministerie vorige week in antwoord op Kamervragen van D66 over de kwestie.

'Wij hebben niet kunnen verifiëren of dat klopt,' zei juryvoorzitter Cisca Dresselhuys daarover eerder in dagblad *De Pers* en *de Volkskrant*. Mensenrechten zijn geen prioriteit van het huidige kabinet. 'De dochter van Ni vertelde ons een paar maanden geleden dat ze juist blij was met de erkenning voor haar moeder, en dat ze de prijs graag kwam halen als ze een uitreisvisum zou krijgen.'

Wanneer de uitreiking nu plaatsvindt is nog onbekend.

Contact met het bureau van de orde

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Neuhuyskade 94, Den Haag

Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Kwaliteitszorg	070-335 35 71/78	
Fax algemeen	070-335 35 31	
Helpdesk		
Klachten- en Geschillenregeling	070-335 35 43	kga@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 54	helpdesk@advocatenorde.nl
Opleiding		
Beroepsopleiding (09.00-12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58	vso-po@advocatenorde.nl
Onderhoud vakbekwaamheid (PO)	070-335 35 58	vso-po@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-335 35 41	j.dieters@advocatenorde.nl

(advertentie)

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

Orde en toezichthouders op dezelfde golflengte

De 'dekencursus' voor nieuwe, lokale Ordebestuurders, vindt jaarlijks plaats. In het kader van de discussie over toezicht, een kijkje achter de schermen bij het landelijke bureau in Den Haag.

Sabine Droogleever Fortuyn

Hoe reageer je als plaatselijk deken als een journalist om je mening vraagt over een advocaat die mogelijk over de schreef is gegaan? Deze en andere vragen passeerden de revue tijdens de mediatraining, onderdeel van de introductiecursus voor nieuwe (waarnemend) deken en leden van de Raden van Toezicht, begin december bij het bureau van de landelijke Orde in Den Haag. 'Je moet niet standaard aan je secretaresse doorgeven dat je er niet bent,' zegt Yvonne Wiggers, communicatiemanager van de Orde, voorheen parlementair verslaggever bij het Algemeen Dagblad en journalist bij het ANP. 'Het belangrijkste is dat je de feiten op orde hebt en erover nadentk welk antwoord je wilt en kunt geven. En daarbij: dat je de boodschap die je zelf graag voor het voetlicht wilt brengen goed voor ogen hebt.'

Het is volgens Wiggers van belang dat de toezichthouders meer in de media reageren naar aanleiding van incidenten. 'De deken doen hun werk heel erg goed. Dat mogen ze best wat meer uitdragen aan het publiek. Op die manier laten ze zien dat ze streng zijn en dat ze nader onderzoek instellen of een advocaat voor schorsing voordragen als er iets gebeurt wat niet door de beugel kan. Dat verhoogt het vertrouwen in de advocatuur.' In het voorjaar krijgt de mediatraining een vervolg. Dan worden de nieuwe deken gecoacht in het presenteren voor de camera.

Stempel drukken

De Ordebestuurders werden ook bijgepraat over thema's als toezicht en tuchtrecht, toegang tot het recht en de herziening

'De deken doen hun werk heel erg goed. Dat mogen ze best wat meer uitdragen aan het publiek'

van de gerechtelijke kaart. In totaal waren er drie deken, vijf waarnemend deken en zes leden van de Raad van Toezicht aanwezig. 'Het belang van de dekencursus is meervoudig', zegt algemeen deken Jan Loorbach. 'De hoofdthema's zijn kennisoverdracht en elkaar leren kennen en zo op dezelfde golflengte komen. Ik heb zelf de actualiteiten verzorgd en met de nieuwkomers uitgebreid van gedachten gewisseld. Dat was een inspirerend en interactief samenzijn.'

De Arnhemse deken, Paul Wilmink, advocaat bij De Kempnaer Advocaten, houdt sinds half oktober toezicht op 870 advocaten. Hij besteedt daaraan de helft van zijn tijd, de andere helft gaat naar zijn arbeidsrechtpraktijk. Hij wordt ondersteund door een adjunct-secretaris, een stafjurist en twee secretariële medewerkers. Sinds oktober heeft Wilmink contact gehad met verschillende journalisten. 'Dat was naar aanleiding van een advocaat die ervan wordt verdacht zijn cliënt te hebben verkracht. Als deken is het belangrijk dat je goed laat zien wat de klacht is en wat je ermee doet. Daarnaast is het voor de cliënten van de advocaat in kwestie van belang dat ze zien dat hun zaak wordt overgenomen door kantoorgenoten en gewoon doorloopt.'

Zal Wilmink zijn functie als deken anders uitoefenen naar aanleiding van de tweedaagse cursus? 'De laatste vijf jaar heb ik onder meer in de raad van discipline gezeten. Veel was voor mij dus al bekend. Het is me wel nog duidelijker geworden dat je door middel van goede

»

>>

communicatie een stempel kunt drukken op de stand van de advocatuur.’

Tijdens de mediatraining werd de dekens geadviseerd de justitievorslaggevers van de plaatselijke krant en omroep uit te nodigen op kantoor, ze te vertellen wat het dekenaat inhoudt en telefoonnummers uit te wisselen. ‘Dan heb je al contact voordat er een incident is. Dat ga ik zeker doen.’

Hetzelfde kunstje

Ter toelichting van de stand van zaken in de vernieuwing van het toezicht haalde Niels Hupkes, beleidsadviseur van de Orde, de 23 aanbevelingen van het rapport van Docters van Leeuwen aan. De twee belangrijkste: versterk de rol en de positie van de deken én introduceer een systeemtoezichthouder die het deken-toezicht controleert. Terwijl de Algemene Raad werkt aan de invoering van het advies, is staatssecretaris Fred Teeven bezig met een plan voor het instellen van een meer door de overheid gecontroleerde advocatuur. De dekens moeten volgens dat voorstel toezicht uitoefenen onder medeverantwoordelijkheid van derden, iets wat de Orde ‘onaanvaardbaar’ vindt.

Een belangrijk effect van de deken-cursus is volgens organisator Fenneke van der Grinten, beleidsadviseur van de Orde, dat de Ordebestuurders een beeld krijgen van het landelijke bureau. ‘Door deze cursus komen ze erachter waarvoor ze het bureau kunnen inschakelen en bij wie ze terecht kunnen. Op die manier krijgen ze een vliegende start.’ Het contact met de andere dekens en met de landelijke Orde stelde ook Nardy Desloover, deken van Rotterdam, op prijs. ‘Het is leuk om overleg te hebben met mensen die hetzelfde kunstje uitvoeren als jij. Het helpt als je mensen kent en lijnen ontdekt.’ Algemeen Secretaris Raffi van den Berg ziet de kennismaking als een kans om de onderlinge samenwerking te versterken. ‘Zulke sessies vormen een nieuwe impuls om elkaar op te zoeken waar nuttig en mogelijk.’

Rijbewijs ingehouden? Ga klagen! Snel!

Omdat de wet nu nog botst met andere uitgangspunten voor de rechter, moet het OM bij rijden onder invloed een ingehouden rijbewijs soms alsnog teruggeven. Interessant, zo na de feestdagen.

*Tjalling van der Goot**

Inhouding van het rijbewijs door de officier van justitie is meestal geheel conform de wet – toch kan de raadkamer van de rechtbank het rijbewijs aan de verdachte teruggeven, als gevolg van botsende normen. Enerzijds zijn deze normen namelijk vastgelegd in de Wegenverkeerswet 1994 en in de OM-Aanwijzing (*Strrt.* 2011, 9417) inzake de invordering van rijbewijzen. Anderzijds zijn handvatten voor straftoemeting opgenomen in de ‘Oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken’ (vastgesteld door het Landelijk overleg van voorzitters van strafsectoren van hoven en de rechtbanken – zie voor de Oriëntatiepunten ww.rechtspraak.nl). Door de botsende normen kunnen er situaties ontstaan waarin de officier op basis van de wet na rijden onder invloed het rijbewijs voor langere duur inhoudt, terwijl de politierechter later op basis van de LOVS-oriëntatiepunten slechts een voorwaardelijke rijontzegging oplegt.

Niet aangepast

Sinds 1 juni 2011 bepaalt art. 164 lid 4 WVV 1994 dat de officier van justitie bevoegd is het rijbewijs in te houden in de gevallen waarin de politie verplicht is het rijbewijs na ontdekking van het strafbare feit in te vorderen (*Stb.* 2011, 239); voorheen lag deze grens hoger. De duur van de inhouding is gebaseerd op de te verwachten eis op basis van de OM-richtlijnen. Het is voor een verdachte dus aanzienlijk lastiger geworden om het rijbewijs hangende de strafzaak te behouden.

Rechters houden nadrukkelijk rekening met de LOVS-oriëntatiepunten. Deze binden weliswaar de rechter niet, omdat het

niet gaat om recht in de zin van art. 79 RO, maar ze zijn wel het uitgangspunt voor de rechter. Indien er geen bijzondere omstandigheden zijn, is de kans groot dat de rechter conform de LOVS-afspraken zal vonnissen.

De LOVS-oriëntatiepunten zijn niet aangepast aan de wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 per 1 juni 2011. Twee voorbeelden. Van een beginnend bestuurder, die een ademalcoholgehalte (AAG) van 520 mg/l heeft geblazen, moet het rijbewijs worden ingevorderd door de politie en mag nadien door de officier het rijbewijs worden ingehouden, terwijl volgens de LOVS-afspraken door de rechter te zijner tijd in beginsel slechts een voorwaardelijke rijontzegging wordt opgelegd. Een (ervaren) bestuurder die 610 mg/l heeft geblazen, loopt tegen een inhouding door de officier van justitie op, terwijl de rechter later een voorwaardelijke rijontzegging zal opleggen.

Deze op zichzelf onwenselijke situatie kan voornamelijk in het voordeel van de verdachte uitpakken. Art. 164 lid 6 WVV 1994 bepaalt namelijk dat het rijbewijs moet worden teruggegeven ‘indien ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat (...) geen onvoorwaardelijke ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen zal worden opgelegd (...)’. Juist in die gevallen waarin de LOVS-oriëntatiepunten uitgaan van een voorwaardelijke rijontzegging, zal een klaagschrift tegen de inhouding van het rijbewijs voor de verdachte succesvol blijken te zijn (vgl. Rb. Leeuwarden 26-10-2011, parketnr. 96/209971-11; ongepubl.).

Flinke kansen dus voor de verdediging, zolang het LOVS de uitgangspunten voor de strafmaat nog niet heeft verzwaaard.

1 Advocaat bij Anker & Anker te Leeuwarden.

Nieuwe naam, zelfde jas.

Sinds kort maakt NIG deel uit van DPA en is NIG Ondernemingsrecht omgedoopt tot DPA Legal. In een paar jaar tijd zijn wij uitgegroeid tot één van de topspelers op de markt voor juridische arbeidsbemiddeling van juristen met minimaal 4 jaar werkervaring.

Zoveel juristen en bedrijven; zoveel wensen. DPA Legal onderkent het belang van de juiste baan bij de juiste persoon; per individu en per levensfase verandert de behoefte aan werk. Om die behoefte te vervullen is meer nodig dan een simpele match tussen een CV en een vacature. Dáár ligt onze meerwaarde. Wij geloven niet in de uitdrukking “mensen vormen het belangrijkste kapitaal”. Alleen de juiste mensen vormen het belangrijkste kapitaal voor een onderneming.

Onze opdrachtgevers en juristen vinden hun herkomst binnen zowel de advocatuur als het bedrijfsleven. Wij bemiddelen juristen op drie verschillende wijzen, al naar gelang de behoefte van jurist en opdrachtgever:

1. De werving en selectie van juristen voor een vaste baan bij opdrachtgevers;
2. De werving en selectie van freelance juristen voor interim-werkzaamheden bij opdrachtgevers;
3. Het invullen van interim-werkzaamheden bij opdrachtgevers door juristen die in vaste dienst zijn bij DPA Legal.

Ons team van adviseurs bestaat uit Remco Abeln, Nick Spenkelink, Diederik Gelauff, Ellen Omvlee, Desiree Mohrmann en Pepijn van Nieuwenhuizen. Of je nu opdrachtgever of jurist bent; graag leren we je kennen. Neem contact met ons op, telefonisch of via onze website, zodat wij je kunnen begeleiden in de zoektocht naar de juiste baan of de juiste persoon.

DPA LEGAL
LINKING KNOWLEDGE

DPA Legal is onderdeel van DPA. Al meer dan 21 jaar verbindt DPA de kennisbehoefte van private en publieke opdrachtgevers aan de specifieke vakkennis van haar consultants. De vorm van de dienstverlening varieert van detachering, werving & selectie en Interimmanagement tot business consultancy en projectmanagement. DPA levert deze kennis- en capaciteitsoplossingen op de gebieden Banking & Insurance, Sociale Zekerheid, Finance, Healthcare, Compliance, IT, Legal, Engineering en Supply Chain.

Get ready to go.

NIG Ondernemingsrecht is omgedoopt tot DPA Legal.

DPA Legal

Parklaan 48
1405 GR Bussum
www.dpalegal.nl

T 035 - 62 50 505
F 035 - 62 50 555
E jurist@dpa.nl

DORENBOS | RASCH MAKELAARS

TE HUUR / TE KOOP:
PRAKTIJKRUIMTE
ESLAAN 7 TE BUSSUM

Centraal en goed te bereiken praktijkruimte op begane grond en souterrain van 437 m2 met voldoende parkeergelegenheid op eigen terrein. Het pand is zeer geschikt voor een groepspraktijk.

Huurprijs: € 60.000,- per jaar exd. btw.

Vraagprijs: € 720.000,- k.k.

www.dorenbosrasch.nl
035-6243201

PLIEGER & SAIJA
ADVOCATEN

Gezocht nieuwe kantoorgenoot (m/v)

Hij of zij is bereid om op basis van kostendeling ons kantoor te komen versterken.

Wij zijn actief in de algemene rechtspraktijk

Uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van uw curriculum Vitae, kunt u richten aan Robert Plieger (binnen 3 weken na heden), bij wie ook telefonisch inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

Bezoekadres:
Eusebiusbuitensingel 3
6828 HS Arnhem

Tel. 026-3702026
Fax. 026-3702096

Postadres:
Postbus 703
6800 AS Arnhem

plieger-saija-advocaten@hetnet.nl
www.plieger-saija-advocaten.nl

KORTMAN ADVOCATEN

zoekt

advocaten

om op zelfstandige basis / in maatschapsverband
ons team te versterken

Wij bieden:

- Een lang bestand kantoor met naamsbekendheid in Den Haag en omgeving
- Flexibele samenwerkingsvormen
- Volledige kantoorondersteuning
- Specialisten op verschillende rechtsgebieden
- Een prettige werkomgeving

Wij vragen:

Iemand die hecht aan het voeren van een zelfstandige praktijk, maar wel wil werken in een collegiale sfeer, gebruikmakend van elkaars kennis en ervaring.

Neem voor meer informatie contact op met Els Vermeer-Wartna
telefoon: 070 302 4030
e-mail: vermeer@kortmanadvocaten.nl
of kijk op www.kortmanadvocaten.nl

Everts Vogelaar Spijer Advocaten

Everts Vogelaar Spijer Advocaten is een advocatenkantoor, dat actief is in het Arrondissement 's-Gravenhage, met name in het West- en Oostland. Vanuit onze kantoren in 's-Gravenzande, Honselersdijk, Wateringen en Pijnacker richten wij ons op een brede markt: het bedrijfsleven, overheden en de particuliere cliënt.

**Everts Vogelaar Spijer Advocaten werkt samen met
VMV Netwerk Notarissen in het Westland.**

Westland

Oudelandstraat 1 | 2691 CB 's-Gravenzande
Dijkweg 125a | 2675 AC Honselersdijk
Plein 13-H | 2291 CA Wateringen

Oostland

Stationsstraat 1 | 2641 GH Pijnacker

www.evsadvocaten.nl

Om de huidige groei in goede banen te leiden, zijn wij voor onze vestigingen in het Westland op zoek naar een:

(gevorderd) advocaat-stagiaire en advocaat medewerker

Everts Vogelaar Spijer Advocaten is een dynamisch en ambitieus advocatenkantoor. Wij zoeken kandidaten die zelfstandig mee kunnen bouwen aan de verdere ontwikkeling van ons kantoor. U zult in principe werkzaam zijn in de algemene praktijk maar er is ruimte voor specialisatie. Voor de functie van advocaat medewerker is een parttime invulling van minimaal drie dagen bespreekbaar.

Onze arbeidsvoorwaarden, waaronder mogelijk een auto van de zaak, zijn uitstekend en worden in onderling overleg met de kandidaat op maat vastgesteld. Bent u geïnteresseerd in een kantoor met een informele sfeer, gecombineerd met een zakelijke benadering? Dan willen wij u graag ontmoeten. Stuur uw schriftelijke reactie, voorzien van c.v. naar mr. E. Spijer, Postbus 99, 2670 AB Naaldwijk. U kunt ook rechtstreeks mailen naar spijer@evsadvocaten.nl. Indien u meer informatie wenst over één van beide functies, neem dan telefonisch contact op met mr. E. Spijer. Hij is bereikbaar op 0174 614 656.

Aanval Mans op RvS beneden peil

Roland Mans acht de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State niet objectief onpartijdig ('Munitie tegen RvS als bestuursrechter' in: *Advocatenblad*, 16 december 2011, p. 37). Daartoe voert hij aan dat overheidssdienaren en politici van de ene op de andere dag als bestuursrechter tot de Afdeling kunnen toetreden. Hij vermeldt in dat verband een thans bij het EHRM lopende zaak over de Raad van State. Het is voor zijn cliënten te hopen dat Mans als advocaat de verdediging niet op hetzelfde drijfzand bouwt. Het enkele feit dat een zaak bij het EHRM aanhangig is zegt namelijk helemaal niets. Wie de jurisprudentie van dat hof een beetje kent, zal tot de conclusie komen dat de zaak waarop Mans doelt niet heel kansrijk is. Curieus is – Mans vermeldt dat niet – dat de bij het hof lopende zaak een zaak betreft waarin hijzelf bij de Afdeling bestuursrechtspraak als advocaat is opgetreden.

De Afdeling oordeelt in die zaak (uitspraak van 13 augustus 2008, nr. 200708941/1) overeenkomstig haar vaste jurisprudentie dat de intrekking van een gedoogbeschikking geen besluit is in de zin van art. 1:3 lid 1 Awb en verklaart daarom het door Mans namens zijn cliënt gemaakte bezwaar alsnog niet-ontvankelijk. Dat maakt de zaak bij het EHRM er niet sterker op.

Maar zonder op de uitspraak van het hof vooruit te lopen: het komt geregeld voor dat mensen van baan wisselen en er dan in hun nieuwe werk op bedacht moeten zijn dat zij geen zaken behandelen die zij eerder vanuit een ander belang hebben gediend. Ook bij rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad komt dat veelvuldig voor. Zou ook de Hoge Raad niet objectief onpartijdig zijn als daar een zaak zou dienen waarbij een politieke partij, laten we zeggen de PvdA, betrokken is? Van de Hoge Raad maakt thans immers een voormalig hoogleraar deel uit, die prominent lid was van die partij – hij schreef zelfs mee aan het partijprogramma – en, hoewel nu geen lid meer, vast en zeker zijn linkse standpunten niet heeft verlaten. Is daardoor de gehele Hoge Raad besmet? Dat denk ik niet. Als er al bezwaar tegen zou bestaan dat bedoelde raadsheer op die zaak zou zitten, zijn er voldoende andere raadsheren die die zaak kunnen behandelen. Degene die vreest dat zij mogelijk zullen worden beïnvloed door hun linkse collega, doet hen tekort.

Terug naar de Raad van State. Bij de Raad van State mogen thans – Mans wijst daar ook op – nog slechts tien staatsraden deel uitmaken van zowel de Afdeling wetgeving als de Afdeling bestuursrechtspraak. Mans stelt dat het

dus nog steeds mogelijk is dat staatsraden als bestuursrechter moeten oordelen over wetten waarover zij eerder adviseerden. Mans vergeet te wijzen op art. 42 lid 4 van de Wet op de Raad van State. Daarin is bepaald dat een lid van de Afdeling bestuursrechtspraak dat betrokken is geweest bij de totstandkoming van een advies van de Raad, niet deelneemt aan de behandeling van een geschil over een rechtsvraag waarop dat advies betrekking had. Op naleving van deze bepaling wordt binnen de Raad nauwgezet toegezien, afgaand op uitlatingen van de voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak, J. Polak.

De munitie die Mans tegen de Raad van State als bestuursrechter in stelling brengt is een losse flodder. Het is tegenwoordig populair om tegen instituties aan te schoppen. Kennelijk ook bij Mans, die op 10 oktober j.l. ook al in *NRC Handelsblad* en de dag daarop in *Nieuwsuur* te keer ging tegen de Raad van State. Kritiek hebben is prima, maar dan wel graag met op feiten gebaseerde argumenten.

*Mevr. mr. M.C.I.H. Biesart,
 UHD gezondheidsrecht, Universitair
 Medisch Centrum Utrecht*

Thijs van der Grinten
‘Rechters gaan meer
op hun woorden
letten, de commu-
nicatie op de zitting
lijdt eronder –
de vraag is of
advocaten en justi-
tiabelen hiermee
zijn gediend’

Aantal wrakingsverzoeken in vijf jaar verdubbeld

Advocaten ontdekken wraking

Steeds meer advocaten ontdekken het middel wraking. 'Zelfs een afgewezen wrakingsverzoek kan nog iets opleveren.' Rechters vinden het vervelend te worden gewraakt maar gaan er doorgaans professioneel mee om.

Michel Knapen

Hij was 25 jaar advocaat, en voor het eerst wraakte hij een rechter. Omdat die een getuigenverhoor weigerde, voelde hij zich 'klem' zitten en kón niet anders. Maar toch: hij lag er ook wel wakker van. Het is toch een hele beschuldiging die je over een rechter uitspreekt, daar moet je niet te lichtzinnig mee omgaan, vertelt hij op voorwaarde dat hij anoniem kan blijven. 'Er werd een wrakingskamer opgetrommeld en ik dacht een stel boze koppen te zien. Maar het was één en al vriendelijkheid. Mijn wrakingsverzoek werd afgewezen. Pas daarna realiseerde ik me: er is ook nog leven ná de wraking. Hoe moet het verder als ik die rechter weer tegenkom? Ik schreef hem een briefje en sprak de verwachting uit dat na de afwijzing de lucht tussen ons weer was geklaard. Ik kreeg geen reactie terug maar de verhoudingen tussen ons waren later wel prima.'

Gevoelig voor trends

Een rechter wraken – de wet biedt de mogelijkheid maar de meeste advocaten maken er nooit gebruik van. Zo werden er in 2009 bij de rechtbanken 346 wrakingsverzoeken ingediend, op een totaal van zo'n 1,8 miljoen zaken. In dat jaar deden de wrakingskamers 288 uitspraken, een verdubbeling vergeleken met 2005 (153).

De groeiende stroom wrakingszaken is volgens strafrechtadvocaat Michiel Balemans (Rijnja, Meijer & Balemans, Amsterdam) te wijten aan het feit dat de advocatuur gevoelig is voor modieuze trends. 'Anderen doen het ook, het komt soms in het nieuws. Laat ik het ook maar eens proberen, zo wordt geredeneerd. Daar komt bij dat advocaten steeds mondiger en meer gespecialiseerd zijn geworden. Hun kennis van het recht is

In 2009 werd vier procent toegewezen van de wrakingsverzoeken zonder advocaat, mét advocaat was dat elf procent

toegenomen, evenals hun lef.' Zelf zegt Balemans zo'n tien keer een rechter te hebben gewraakt. Maar, zegt Jan Bram de Groot, president van de Rechtbank Zutphen, veel wrakers zijn burgers die zonder advocaat procederen. 'Die passen het middel te pas en te onpas toe. Dat laatste omdat ze soms gewoon ontevreden zijn over de procedure.' Advocaten, zegt hij, gaan veel serieuzer om met het middel.

Net als Balemans wijst Thijs van der Grinten, voorzitter van een van de twee wrakingskamers van de Rechtbank Rotterdam erop dat advocaten beter bekend zijn geraakt met het instrument. Dat komt door media-aandacht maar ook door een verhoogde interesse in de vakliteratuur en in de wetenschap. Van der Grinten werkte 35 jaar als rechter en pas toen hij dertig jaar in dienst was, kwam hij voor het eerst met een wrakingsgeval in aanraking. Zes jaar geleden ging hij met pensioen en werd gevraagd voorzitter te worden van de Rotterdamse wrakingskamer. In dat jaar (2005) behandelde hij zeventien verzoeken, in 2011 deden de twee wrakingskamers 42 verzoeken af.

'Wraak niet te grotesk'

Winnen en verliezen, advocaat Michiel Balemans heeft het allemaal meegemaakt. 'Een aantal wrakingszaken heb ik gewonnen, een wat groter aantal heb ik verloren.' Tips voor een succesvolle wraking zijn er niet, 'daarvoor is het te casuïstisch', zegt hij. 'Het is wel van belang dat je het tijdig doet, dat het wrakingsverzoek redelijk is en dat je het op een professionele wijze presenteert: niet grotesk, ontdaan van alle emotionele lading, en goed gemotiveerd. En hou altijd in je achterhoofd: wat heb ik te verliezen.'

Zo redeneert advocaat Chrisje Zuur ook. In vijftien jaar advocatuur heeft ze zes wrakingsverzoeken ingediend, waarvan ze er vijf won. Succes- en faalfactoren zijn niet te benoemen omdat elke zaak op zichzelf staat. 'Mijn telefoontjes met een kantoorgenoot dienen dan ook niet alleen om na te gaan of een mogelijk wrakingsverzoek kans van slagen heeft, maar ook om iets verder te kijken: wat win ik met een wrakingsverzoek? Andere rechters? Ja. Maar is de cliënt daarbij ook gebaat?'

'Advocaten zijn zich meer bewust van de mogelijkheden van wraking', zegt Van der Grinten. 'De tijd dat zij hoog opkoken tegen rechters is voorbij. Rechters en advocaten hebben steeds meer een gelijkwaardige positie. Daarmee is het natuurlijke vertrouwen van een deel van de advocatuur in de rechtspraak wat afgenomen. Waar men vroeger wat bang was voor repercussies, is de aarzeling om te wraken nu weg.' Dat geldt kennelijk ook voor burgers en rechtsbijstandverleners, want een groot deel van de wrakingszaken die Van der Grinten ziet, worden door hen aangespannen.

Ook rechtbankpresident De Groot wijst op de afgenomen terughoudendheid. Twintig jaar geleden was hij advo- >>

Michiel Balemans
'Advocaten zijn
gevoelig voor trends
en ze worden meer
gespecialiseerd,
en hun kennis is
toegenomen, evenals
hun lef'

caat in Amsterdam – ‘toch niet de meest gereserveerde balie. Maar een rechter wraken? Dat gaf het gevoel dat je zo’n beetje op voet van oorlog kwam te staan met de rechtbank, zo werd toen binnen de advocatuur geredeneerd. Die terughoudendheid is er wel vanaf. Advocaten zijn niet meer bevreesd voor repercussies van rechters die zij later in de andere zaak of in een andere zaak weer kunnen tegenkomen. Daarnaast stellen cliënten tegenwoordig hogere eisen, ze willen dat hun advocaat alles uit de kast haalt om een zaak te winnen.’

Niet begrepen

Wil een partij een rechter wraken, dan is het inderdaad aan te raden dat door een advocaat te laten doen. Twee studenten van de Universiteit Utrecht, Rosa Venne- man en Majida Chrit, turfden in 2009 het aantal wrakingsverzoeken die in Nederland werden ingediend. In dat jaar deden de wrakingskamers 156 uitspraken, 41 bij bestuursrecht, 48 bij strafrecht en 59 bij civiel recht. Zonder advocaat werd twintig procent van de verzoeken niet-ontvankelijk verklaard, mét advocaat was dat slechts negen procent. En zonder advocaat werd bijna vier procent van de wrakingsverzoeken toegewezen, mét advocaat was dat elf procent.

Met of zonder advocaat – verreweg de meeste wrakingsverzoeken worden niet gehonoreerd. In Rotterdam haalde in 2009 niet één verzoek de eindstreep, in 2011 werd in Zutphen slechts één van de 22 wrakingsverzoeken toegewezen.

‘Er zijn slechts twee gronden waarop een rechter kan worden gewraakt’, zegt Van der Grinten. ‘De subjectieve grond is de persoonlijke vooringenomenheid van de rechter en de objectieve wrakingsgrond geldt wanneer de objectief gerechtvaardigde schijn is gewekt dat de rechter vooringenomen is. Ik heb de indruk dat procespartijen niet altijd goed begrijpen wanneer een wrakingsverzoek een kans maakt. Soms is de behandeling van een zaak door de rechter niet correct. Dat kan klachtwaardig zijn maar hoeft op zichzelf nog geen grond voor wraking te zijn. Het kan ook zijn dat de rechter een bepaalde beslissing neemt waarmee je

Michiel Balemans ‘Ik maakte mee dat een gewraakte rechter voor de wrakingskamer stond te schreeuwen van woede, die was zijn trots nog niet verloren’

het niet eens bent. Ook dat is op zichzelf geen wrakingsgrond, de wrakingskamer is immers geen appenkamer. Zelfs als de rechter een foute beslissing neemt, levert dat enkele feit meestal geen wrakingsgrond op want dat duidt niet zonder meer op vooringenomenheid of de schijn daarvan.’

Toch komt dat volgens De Groot (Zutphen) een enkele keer voor dat een advocaat wraakt om een processueel voordeel te behalen, zoals het verkrijgen van uitstel om toch een bepaald onderzoek te laten uitvoeren dat door de rechter niet wordt toegestaan. ‘Daarvoor is wraking niet bedoeld.’ Ook Van der Grinten benadrukt dat advocaten de neiging hebben de mogelijkheden van wrakingen te overschatten. ‘Als een getuigenverhoor wordt afgewezen zeggen ze tegen de rechter: u wilt kennelijk de waarheid niet weten. Daarmee wekt u de schijn vooringenomen te zijn. Zo’n wrakingsverzoek slaagt zelden.’

Van der Grinten somt nog een derde wrakingsstrategie op die ook meestal spaak loopt: als een comparitie is gelast en de rechter laat zich uit over het procesverloop, waaruit mogelijk is af te leiden wat de afloop van de zaak is. ‘Dan wil een advocaat wel eens wraken, maar alleen de advocaat die denkt dat hij de zaak gaat verliezen. De ‘winnende’ advocaat, die ook het gevoel van vooringenomenheid bij de rechter zou moeten constateren, wraakt nooit. Maar uitlatingen over het procesverloop of -afloop duiden niet per se op vooringenomenheid.’

Geen schot hagel

Dat de kans op succes volgens de statistieken klein is (in 2009 werd van de 346 wrakingsverzoeken bij de rechtbanken vijftien procent toegewezen), weerhoudt advocaat Balemans er niet van om het af en toe te proberen. ‘Waarom niet? Het Wetboek van Strafrecht biedt toch die mogelijkheid? Je staat er voor het belang van je cliënt. Als je een serieuze aanleiding ziet om te wraken, dan moet je dat doen. Wie bang is voor mogelijke repercussies, diskwalificeert zichzelf als advocaat.’

Strafrechtadvocaat Chrisje Zuur (Franken Zuur Van Baarlen Van Kampen, Amsterdam) boekte in november 2010 een ‘overwinning’ bij de Rechtbank Rotterdam, en daarbij ging het om een extra onderzoek. Tijdens de regiezitting van een zaak was de rechtbank van mening dat er sporenonderzoek naar een bepaalde tape zou moeten worden gedaan, maar tijdens een latere zitting vond de rechtbank dat niet meer nodig. ‘Kennelijk stelt de strafkamer efficiency boven waarheidsvinding’, merkte Zuur toen op. Haar wrakingsverzoek werd gegrond verklaard, de strafkamer werd vervangen. Ook in juni 2008 en mei 2011 wraakten zij en Rotterdamse advocaten de rechtbank in verband met de motivering van de afwijzingen van verzoeken getuigen te horen.

Het hoge percentage afgewezen wrakingsverzoeken duidt er mogelijk op dat het middel te gemakkelijk wordt ingezet: met een schot hagel wordt er altijd wel iets geraakt. Toch denkt Van der Grinten dat advocaten doorgaans met zuivere motieven wraken. ‘Ik ga ervan uit dat ze zelf goede gronden zien voor een wrakingsverzoek. Ze doen het niet om alleen maar uitstel te krijgen. Ik heb echter wel meegemaakt dat een advocaat om uitstel vroeg, dat niet kreeg en vervolgens de rechter wraakte – waardoor hij alsnog uitstel kreeg. Via wraking haalde hij toch binnen wat eerst niet was gelukt.’

Chrisje Zuur wil op zo’n manier niet te werk gaan. ‘Wraking moet je niet te lichtzinnig inroepen en al helemaal niet om strategische redenen, om zand in de

>>

Chrisje Zuur
 ‘Soms kan het een
 opmerking zijn die
 verkeerd valt, een
slip of the tongue,
 waarvan je denkt:
 hier móét ik iets
 mee’

denken dat ze wellicht te ver gingen. Na de schorsing was alles weer op het juiste spoor. Je bereikt dan precies wat je wilt, zónder wraking.’

Sneller afdoen

Vanuit Zutphen stelt rechtbankpresident De Groot voor om de wrakingsprocedure op onderdelen anders in te vullen. De drempel voor een wrakingsverzoek wil hij niet verhogen, omdat – met name wrakende burgers – met hun verzoek ‘iets’ willen uitdrukken. ‘Daar moeten wij als rechtbank oog en oor voor hebben. Het kan het proces verstoren maar toch moeten wij er serieus op reageren.’ Het wordt pas vervelend als hardnekkige klagers keer op keer de rechtbank wraken om vervolgens ook de wrakingskamer te wraken en daarna de kamer die moet beslissen over de wraking van de wrakingskamer. ‘Steeds opnieuw maar wraken, dat zou niet moeten kunnen’, vindt De Groot. ‘De Centrale Raad van Beroep heeft echter geoordeeld dat ook dit soort voortdurend herhaalde en reeds op voorhand evident kansloze wrakingen op de gewone wijze inhoudelijk moeten worden behandeld, inclusief een mondelinge behandeling. Dergelijke gevallen zouden alleen door de voorzitter van de wrakingskamer moeten kunnen worden afgedaan, als kennelijk ongegrond of kennelijk niet-ontvankelijk. Daarvoor zou niet de hele wrakingskamer bij elkaar hoeven te komen.’ Het wraken is ook onderwerp van gesprek in het reguliere overleg met de lo-

machine te strooien of om te traineren. Dat lukt toch niet. Wel zal de sfeer in de rechtszaal verpest zijn als de zaak na het wrakingsverzoek met dezelfde rechters doorgaat. Dan ben je als advocaat nog verder van huis.’ Wel heeft ze ‘twijfelgevallen’ meegemaakt. ‘Soms denk je: moet ik nu ingrijpen of het maar laten pas-

seren? Eén keer vond ik dat rechters op het randje zaten met hun ondervraging. Ik heb schorsing aangevraagd om me te beraden. In zo’n geval bel ik altijd met een kantoorgenoot om te bespreken of ik een wrakingsverzoek zal indienen. Maar zelfs zo’n schorsing kan heilzaam werken: de rechters kunnen bij zichzelf be-

kale deken. ‘Onlangs bespraken we nog of *dreigen* met wraking een onderdeel mag zijn van behoorlijke procesvoering. Het ook in het algemeen kennismaken van elkaars standpunten en dilemma’s is leerzaam en draagt over en weer bij aan de instandhouding van een goede procesorde.’

Toch respect

Het is Chrisje Zuurs persoonlijke ervaring dat rechters heel professioneel met hun wraking omgaan, niet alleen als er een nieuwe strafkamer komt maar zelfs die ene keer dat haar wrakingsverzoek niet werd gehonoreerd. ‘De wraking was afgedaan, dezelfde rechters gingen weer aan het werk, de sfeer was helemaal niet omgeslagen. Ik vond dat ze met respect zijn omgegaan met mijn wrakingsverzoek.’

Dat er soms zoveel ophef over wraken is komt volgens advocaat Balemans door de lading die eraan wordt toegekend. ‘Dat heeft meer te maken met de persoonlijke trots van de rechter dan met de inhoud van het proces. Een rechter die wordt beoordeeld door andere rechter voelt zich in zijn trots gekrenkt. Jammer dan. Ook rechters moeten tegen kritiek kunnen, zelfs als je het er niet mee eens bent en zelfs als de kritiek onterecht is.’ Balemans maakte een keer mee dat een gewraakte rechter voor de wrakingskamer stond te schreeuwen van woede. ‘Die was zijn trots nog niet verloren’, zo drukt hij het fijntjes uit.

Strafrechtadvocaat Chrisje Zuur kan zich daar iets bij voorstellen. Rechters hebben immers het idee dat ze het heel goed doen, en dan komt een advocaat met een wrakingsverzoek – toch een motie van wantrouwen: u doet het helemaal niet goed. ‘Ik vraag me altijd af in hoeverre rechters zo’n wraking persoonlijk opvatten. Voelen ze zich aangetast in hun integriteit? Het is nooit leuk om een verwijt te krijgen.’ Maar ook daar gaan ze professioneel mee om, zegt Zuur. ‘Als je een gewraakte rechter later in een andere zaak weer tegenkomt, krijg je een knikje en dan gaat de zaak gewoon verder.’ Rechters worden dan ook niet altijd gewraakt om hun expliciete partijdigheid, maar soms kan het een opmerking zijn die verkeerd valt. ‘Een slip of the tongue, waarvan je denkt: hier móét ik iets mee’, zegt Zuur.

Boodschap begrepen

Echt leuk dat ze worden gewraakt, vinden rechters het niet, weet voorzitter Van der Grinten. ‘Zeg maar: ze vinden het over het algemeen vervelend. Maar zij moeten zich realiseren dat er meestal geen goede wrakingsgronden zijn. En verder zijn rechters ook mensen die wel eens een fout kunnen maken, daar moeten ze niet voor weglopen en ze behoren volwassen met een wraking om te gaan.’ Dat vindt ook Jan Bram de Groot van de Rechtbank Zutphen. ‘Het is een risico dat bij het werk van een rechter hoort. Maar je moet het een paar keer hebben meegemaakt voordat je er wat meer ontspannen mee kunt omgaan. Het doet altijd zeer, onafhankelijkheid en onpartijdigheid zitten immers in het DNA van de rechter en daaraan wordt dan getwijfeld. We doen daarom ook altijd aan enige nazorg als een wraking gegrond wordt verklaard. Maar verder geldt: een rechter oordeelt de hele dag over andere mensen, hij moet er ook tegen kunnen dat een wrakingskamer over hém oordeelt.’ Met wraken is dan ook weinig mis, vindt de Rotterdamse oud-rechter Van der Grinten, zolang het maar met beleid gebeurt. Want hij ziet ook de keerzijde van wraken. ‘De strafrechtadvocatuur is doorgaans wat assertiever, er zit een strijdelement in. Nu het aantal wra-

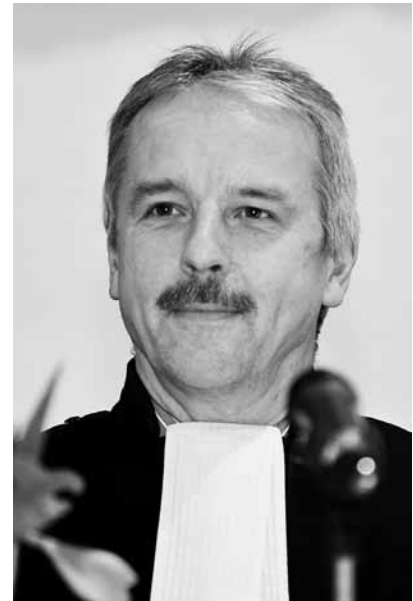

Foto: Sunny Gardeur

Jan Bram de Groot
 ‘Het doet de rechter
 altijd zeer, daarom
 doen we ook aan
 enige nazorg als
 een wraking ge-
 grond wordt ver-
 klaard’

kingsverzoeken groeit, zie je dat rechters meer op hun woorden gaan letten en dus ook op zitting minder zeggen. Rechters worden dan terughoudender met uitlatingen, de communicatie op de zitting lijkt eronder. De vraag is of advocaten en justitiabelen hiermee gediend zijn.’ Balemans wil de werking van een wrakingsverzoek echter niet bagatelliseren. ‘Zelfs als een verzoek wordt afgewezen, dan nóg wordt een boodschap afgegeven die meestal ook aankomt. Ik heb een keer een rechter-commissaris gewraakt omdat zij me niet de gelegenheid bood een getuige bepaalde vragen voor te leggen. Mijn wrakingsverzoek werd afgewezen. Maar later, bij de voortzetting van het getuigenverhoor kreeg ik alle ruimte om die vragen alsnog te stellen. De rechter had de boodschap goed begrepen en ik bereikte precies wat ik wilde.’ <<

Redenen om een rechter te wraken

(in procenten)*

Nevenfunctie	5
Persoonlijke relatie met partij	6
Beslissing in eerdere zaak	36
Procesbeslissing, vooral m.b.t. getuigen	78
Behandeling van de zaak/partij	79
Overig/onbekend	37

* Bron: Onderzoek van R. Venneman & M. Christ (Universiteit Utrecht) naar de 156 uitspraken van wrakingskamers die in 2009 zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Hoogleraar Advocatuur Floris Bannier neemt afscheid

‘Onafhankelijkheid tegenover de overheid, dat hebben ze op het ministerie weggemoffeld’

Op 20 januari houdt Floris Bannier in Amsterdam zijn afscheidscollege als hoogleraar Advocatuur. Nu al geeft hij antwoord op vragen van betrokkenen, aangevuld met fragmenten van het interview in het liber amicorum voor Floris Bannier.

Trudeke Sillevius Smitt

Hoe vind u dat het juridisch onderwijs in de toekomst moet worden ingericht?

Edgar du Perron, decaan juridische faculteit UvA

‘Wat mij betreft hoeft het onderwijs niet meer dan nu op de advocatuur te worden ingericht. Studenten moeten leren op academisch niveau te denken en te werken. Andere vaardigheden zou ik aan de beroepsopleiding overlaten. Een pleitoefening is leuk. En laat ze ook ruiken aan de vraag hoe een goeie dagvaarding eruit ziet. Maar van mij hoeven ze geen conclusie te kunnen schrijven. Ze moeten wel goed kunnen schrijven – iets waar de studenten die ik gisteren heb getentamineerd niet echt in slagen. En parate kennis? Een paar dingen moet je uit je hoofd weten: wanprestatie, onrechtmatige daad, wat is een rechtbank? Maar verder gaat het om opzoekkennis. Geef iemand even tijd en dan moet het goede antwoord eruit komen.’

Wat wil je mij meegeven voor de invulling van de leerstoel?

Britta Böhler, opvolger hoogleraar advocatuur UvA

‘Studenten zijn ontzettend geïnteresseerd in de praktijk, het uitzicht op het echte werk als advocaat. Als je met voor-

‘Ik ben duidelijk de verstrooide professor, dat hoef ik niet eens te spelen’

beelden komt, zie je ze opveren. Het tweede wat ze ontzettend boeit is de gedragsrechtelijke ethiek. Als ze na tien jaar in het vak nog die insteek hebben, zou dat heel mooi zijn. En verder is het belangrijk én erg leuk om aandacht te hebben voor de individuele student.

Je geëngageerde profiel zal zeker veel mensen trekken. En je wordt als hoogleraar Advocatuur veel gebeld door de pers, je komt op radio en televisie. Ik ben dan duidelijk de verstrooide professor, dat hoef ik niet eens te spelen. Maar het is natuurlijk veel leuker om Britta Böhler in de uitzending te hebben als briljante, wat jongere vrouw.’

Welke historische bedding heeft een orde met de wettelijke opdracht om door een zo goed mogelijke advocatuur het algemeen belang te dienen?

Jan Loorbach, algemeen deken

‘Historische bedding: dan denk ik aan een rivierbedding, die stroomt naar een

onafhankelijke advocatuur. Dat is wat mij betreft niet het decreet van Napoleon van tweehonderd jaar geleden. Dat kwam in de praktijk neer op een wettelijke beperking.

De bedding voor onafhankelijke advocatuur ligt wat mij betreft in de Advocatenvereniging die in 1915 werd opgericht. Die vereniging wilde een paraplu waar alle advocaten onder vielen, onder andere om de kwaliteit en de opleiding te bevorderen. Die paraplu werd de Advocatenwet, in 1952. Geen wettelijke beperking, maar een kader voor een advocatuur die onafhankelijk is en die individuele advocaten bij de lurven kan pakken.

En nu is er dan staatssecretaris Teeven, die kanaliseert de rivier, maar in de verkeerde richting. Richting Napoleon: die advocatuur, daar moet je geen last van hebben, die moet je de handen binden.’

Is het nodig en ook dringend dat de Orde zich uitsprekt over de vraag wat een advocaat is? Dat was een aanbeveling van Docters van Leeuwen.

Germ Kemper, deken in Amsterdam

‘Ja, dat is nodig. En ook dringend, om in de discussie met de politiek scherper positie te kunnen bepalen. De Orde

'Stagiaires moeten meer proceservaring opdoen dan nu in Amsterdam verplicht is, dat zou drie keer zoveel mogen zijn'

‘Ik had eigenlijk zeeheld willen worden’

heeft een paar jaar geleden nog weleens allerlei deskundigen geraadpleegd over het onderwerp – maar het antwoord was blijkbaar zo moeilijk, dat ik daar nooit meer iets van heb gehoord.

Wat mij betreft hoeft een advocaat niet te procederen, als hij maar wel proceservaring heeft, liefst veel. Wie een contract opstelt moet kunnen overzien of arbitrage zinvol is, hoe een bepaling zal uitwerken in de bewijslast, waarom je bij vervoer voor Rechtbank Rotterdam kiest. Je moet nu in het kader van de stage in alle arrondissementen aantoonbaar proceservaring opdoen. In Amsterdam geloof ik vijf keer in rechte optreden, en een bepaald aantal processtukken schrijven. Voor mij zou dat drie keer zoveel mogen zijn. Voor de grote kantoren is het organisatorisch lastig, maar ik denk wel dat er draagvlak voor is, zij het morrend.’

Herman Doeleman¹

Advocaat worden

‘Iemand belde me en vroeg of ik er voor voelde om op zijn kantoor advocaat te worden. Nou, dat leek mij leuk. Ik werd uitgenodigd voor een gesprek. Waarom weet ik niet maar ik was er heilig van overtuigd dat ik had gesolliciteerd bij het advocatenkantoor Van der Feltz. In die tijd was het niet gebruikelijk dat een kantoor naam prominent op de gevel stond. Bovendien was dat het enige kantoor waar ik weleens van gehoord had. Ik werd aangenomen en toen bleek dat het kantoor Van Haersolte heette.’

Fuseren, fuseren

‘Voordat de fusie met Dutilh werd beklonken hebben ongeveer alle grotere kantoren wel met elkaar gevreeën. Dutilh en Stibbe zijn in de jaren zeventig vlakbij een fusie geweest. Nauta was bijna gefuseerd met De Brauw. Afsprongen op verzet van de jongere compagnons bij De Brauw. Een week later waren wij met Nauta in gesprek. Wij hebben ook nog weleens geprobeerd om er een driepartijfusie van te maken. Ten tijde van de fusie van Worst & Van Haersolte met Nauta zat ik in het dagelijks bestuur en toevalligerwijs was dat weer het geval toen Nauta Van Haersolte fuseerde met Dutilh, Van der Hoeven & Slager. Die fusie begon in Rotterdam. Jan Loorbach zat toen bij Dutilh. Aan de buitenkant van zulke fusieproducten kun je na verloop van tijd al niet meer zien wie tot welke

¹ Het uitgebreide interview ‘Ik had eigenlijk zeeheld willen worden’ (Herman Doeleman) verscheen in: *Stof tot overpeinzing. Liber amicorum voor Floris Banner*, red. Wouter Kernkamp (Sdu Uitgevers 2011).

bloedgroep behoorde, maar intern blijft het onderscheid eigenlijk altijd bestaan.’

Te dol

‘Dat heel harde werken, vooral in de M&A-praktijk, is toch pas in de loop van de jaren tachtig ontstaan. Vierentwintig uur achter elkaar doordraaien op kantoor. Dat was eigenlijk wel een beetje te dol. Het werd gecultiveerd. Mensen gingen weg van kantoor maar hingen een jasje over de stoel alsof ze er nog wel waren, maar even van de kamer.’

Als deken

‘Ik kreeg de wonderlijkste ruzies op te lossen tussen advocaten onderling. En dan ging het niet altijd alleen om geld. Ook advocaten op een kantoor waar ze niet veel meer dan het minimumloon verdienen vochten elkaar de tent uit. (...) [Ook belde een advocaat] die mij zei: “Meneer de deken, Ik kom net terug uit het Huis van Bewaring. Ik heb daar met mijn cliënt gesproken die verdacht wordt van een zeer ernstig delict. Hij zei mij dat ik niet verbaasd moet opkijken als de belangrijkste getuige er morgen

opeens niet meer is. Mijnheer de deken, wat moet ik hiermee? Ik heb een beroepsgeheim maar ik wil ook niet de dood van iemand op mijn geweten hebben. (...)”

Ik heb de betrokken advocaat gezegd maar even helemaal niets te doen en het aan mij over te laten. Vervolgens heb ik de hoofdofficier gebeld met wie je als deken een soort hotline had. Die zei op zijn beurt dat ik maar even niets moest doen. Hij zou weleens hier en daar zijn oor te luisteren leggen bij het parket. Ik had de hoofdofficier, juist met het oog op dat beroepsgeheim, geen namen genoemd. Een uur later belde hij mij terug en zei: “Ik weet precies wat je bedoelt. Je hoeft ook geen namen te noemen. Er zijn maatregelen genomen. Waarvoor gevreesd wordt zal niet gebeuren.” Ik heb op mijn beurt de betrokken advocaat gebeld en zo was iedereen gelukkig.

Een advocaat die ruzie had met zijn compagnon belt mij op en vraagt na een lang verhaal over ongenoegen met zijn compagnon: “Mijnheer de deken, wat moet ik doen? Moet ik mijn compagnon de maatschap opzeggen?” Ik vroeg toen of hij weleens met hem had gesproken

over de kwestie. Daarop was het antwoord: “Nou nee, want hij luistert toch niet naar mij.”

Onafhankelijkheid weggemoffeld

‘Wat mij enorm stoort is dat de onafhankelijkheid wordt gekoppeld aan de cliënt en derden maar nu juist niet aan de overheid. Het gaat bij de advocaat toch allereerst om onafhankelijk zijn van de overheid. Dat is natuurlijk het allerbelangrijkst, dat je als advocaat je onafhankelijk kunt opstellen ten opzichte van de overheid. Maar dat hebben ze op het ministerie weggemoffeld.’

Hoi!

‘De eerste dag dat je de Oudemanhuispoort [waar de rechtenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam huist, red.] binnenkomt verwacht je, terugdenkend aan je eigen studententijd, dat de studenten beleefd opzij zullen stappen en “Goedemorgen professor” zullen zeggen. Maar je moet je langs de muur wringen om niet ondersteboven te worden gelopen en de meest beleefde begroeting is hoi!’

«

HIER GEBEURT HET BEN JIJ ERBIJ?

ARBEIDSRECHT

BOUWRECHT

CHINA PRACTICE

HANDELSRECHT

INSOLVENTIERECHT

IE, MEDIA & ICT

MEDEDINGINGSRECHT

ONDERNEMINGSRECHT

VASTGOED & BESTUURSRECHT

VERVOER & DOUANE

VERZEKERINGSRECHT

Kneppelhout & Korthals is een dynamisch advocatenkantoor in het hart van Rotterdam. Wij zijn betrokken bij de dagelijkse gang van zaken van de onderneming van onze cliënten die wij pro-actief en gericht adviseren. Hoogstaand juridisch advies in begrijpelijke taal tegen reële tarieven is voor ons vanzelfsprekend.

In de afgelopen 10 jaar is Kneppelhout & Korthals uitgegroeid tot een kantoor met meer dan 50 advocaten. Onze cliënten zijn met ons meegegroeid en bevinden zich in het hogere middensegment van de zakelijke markt in zowel binnen- als buitenland.

Partner Ondernemingsrecht

Ter verdere uitbouw van de sectie Ondernemingsrecht zoeken wij een partner met een bloeiende praktijk waarvan de nadruk ligt op Corporate Transactions.

Onze doelstellingen en aansluitende verwachtingen zijn hoog. Naast zakelijk doorgewinterd is deze partner binnen én buiten kantoor communicatief vaardig. Teamplayer zijn en "smoel" hebben is een vereiste.

Solliciteren

Voel je er voor deel uit te maken van hét kantoor van Rotterdam dan kun je contact opnemen met mr. E.K. Ditvoorst, sectiehoofd Ondernemingsrecht. ek.ditvoorst@kneppelhout.nl of via 010-4005100.

Kijk voor meer informatie op www.kneppelhout.nl. Wij horen graag van je.

010 - 400 51 00 | www.kneppelhout.nl
Boompjes 40 | Rotterdam

**KNEPPELHOUT
KORTHALS
ADVOCATEN**

‘Nieuwe zaaksbehandeling bestuursrecht’ per 2012 ingevoerd

Bestuursrechtadvocaat nieuwe stijl

Een vernieuwde manier van procederen leidt ertoe dat bestuursrechtadvocaten bij vrijwel alle rechtbanken en twee appelinstanties minder zullen moeten vechten en meer praten. Maar ook: meer luisteren.

Michel Knapen

Hij toetst volgens de klassieke leer Hof het besluit rechtmatig is en stelt zich lijdelijk op. Maar tegelijkertijd moet hij in deze tijd snel en transparant zijn, oplossingsgericht werken en een finale beslissing nemen waarmee procespartijen uit de voeten kunnen. De lat ligt hoog voor de bestuursrechter. Geen wonder dat hij dat niet helemaal kan waarmaken. Maar daaraan komt, als het goed is, in de loop van 2012 een eind. Dan gaan de bestuursrechters bij vrijwel alle rechtbanken (de hoven zijn nog niet zo ver) het anders doen. De ‘nieuwe zaaksbehandeling’ wordt die werkwijze nog een beetje geheimzinnig genoemd.

Ook advocaten krijgen daarmee te maken. De jaren dat de bestuursrechter alleen feiten onderzoekt en dat zaken gemiddeld negen maanden na indiening van het beroepschrift op zitting komen, moet verleden tijd worden. Een eind aan ‘sturen in de mist’, zoals Bert Marseille, hoogleraar empirische bestudering van het bestuursrecht, de procedure omschrijft: ‘Je hebt nu als appellante geen goed zicht op je procespositie. Je kunt worden overvallen door de uitspraak en je begrijpt pas achteraf hoe je het beter had kunnen doen. Daar komt bij dat lang niet alle partijen zijn geholpen met een uitspraak. Een vergunning over een dakkapel kan uitmonden in een burenruzie en meestal lost een uitspraak dat probleem niet op. De vraag is: kan het geschil niet anders worden beëindigd? Daarover moet vóór de zitting al duidelijkheid zijn.’

**Bert Marseille:
‘Meestal heeft een
pleitnota geen
meerwaarde,
omdat het
nauwelijks
afwijkt van het
beroepschrift. Het
heeft meer zin dat
de rechter vragen
stelt’**

Zo heeft Antoinette Schaap, raadsheer in de Centrale Raad van Beroep dat ook ervaren. ‘Procedures duren lang en aan het einde weten burgers regelmatig nog niet welke koers ze moeten varen. Maar wij zijn al bezig om dat om te buigen. Er kwamen al minder formele vernietigingen voor en er werd steeds meer naar gestreefd de zaken definitief af te doen.’ De Centrale Raad behandelt jaarlijks zeventuizend zaken. ‘De ontwikkeling waarin wordt gezocht naar datgene waar het eigenlijk om gaat, zie je overal bij de overheid en dus ook bij de rechtspraak’, zegt zij. ‘Dat de Awb nu anders in de praktijk wordt gebracht, is daarvan een uitvloeisel. Maar het is ook voortschrijdend inzicht: gedurende de jaren hebben we gezien hoe het beter kan.’

Experimenten

Met dat idee in het achterhoofd zijn er in de rechtbanken Utrecht, Roermond, Dordrecht en Leeuwarden experimenten gedaan om de bestuursrechtelijke procedures ‘anders’ in te richten. Er werden regiezittingen en comparities gehouden, en er werden zaken doorverwezen naar mediators. Marseille: ‘Comparities werken in het civiele recht prima, en ook de bestuursrechter heeft de wettelijke bevoegdheid een comparitie te gelasten. Maar het is een slapende bevoegdheid, in minder dan één procent van de gevallen wordt er gebruik van gemaakt. In de nieuwe zaaksbehandeling begint elke zitting met een dergelijk onderdeel: partijen worden geacht te verschijnen en kunnen door de bestuursrechter worden bevraagd.’

In de Rechtbank Roermond heeft Marseille met eigen ogen gezien hoe dat in de experimenteerfase heeft uitgepakt. ‘Een eerste zaak die op zitting kwam werd benut voor overleg over nadere bewijslevering. De rechter vertelde de burger die een WIA-uitkering wilde dat hij geen kans had de procedure te winnen als hij geen nader bewijs zou leveren voor zijn stelling dat hij niet kon werken. In de oude zitting had die burger dat pas na de uitspraak te horen gekregen, en dan kon hij slechts tegen de uitspraak in beroep gaan. Nu hoeft dat appel misschien niet meer, en dat is winst.’

In een andere zaak stuurde de rechter aan op mediation, omdat hij een uitspraak niet opportuun achtte. In een derde zaak werd na een gesprek met de rechter het beroepschrift ingetrokken,

Afdeling bestuursrechtspraak experimenteert

De Afdeling bestuursrechtspraak van de RvS doet niet mee aan de nieuwe zaaksbehandeling bestuursrecht. 'Wij maken geen onderdeel uit van de organisatie van de rechtspraak en we staan dus buiten rechtspraakbrede afspraken over de werkprocessen', zegt woordvoerder Pieter-Bas Beekman van de Raad van State. Maar sinds eind 2010 moet ook bij de Afdeling het programma 'Maatwerk' de effectiviteit en efficiency van zaaksbehandeling vergroten. Zo wordt als experiment nagegaan of meer zaken enkelvoudig kunnen worden afgedaan, en hoe de rechter op zitting actiever kan zijn. Beekman: 'Omdat appellanten en verweerders standaard beginnen met het voorlezen van hun pleitnota's terwijl de rechter het dossier al kent, wordt kostbare tijd inefficiënt besteed. Bij wijze van experiment wordt het pleiten bij aanvang van de zitting overgeslagen en begint de rechter direct met gerichte vragen, die de partijen voorafgaand aan de zitting krijgen toegestuurd. Het zeker niet de bedoeling dat het pleiten wordt afgeschaft, in voorkomende gevallen kan er zeker behoefte blijven bestaan aan het voordragen van een pleitnota.'

Bij de evaluatie van de experimenten is ook de advocatuur betrokken.

omdat de appellant ontdekte dat deze procedure niet de heilsame weg was. En een laatste zaak, met een ingewikkeld dossier, moest alsnog worden behandeld op de 'echte' zitting.

Bijsluiter lezen

Met maatwerk kan op zo'n eerste, wat informele, zitting veel ellende worden voorkomen. De 'bijsluiter', die partijen bij de uitnodiging voor de zitting krijgen, moeten ze goed lezen, adviseert raadsheer Schaap. 'Deze bevat informatie over wat partijen in hoofdlijnen te wachten staat.'

De 'nieuwe' bestuursrechter zal, zo formuleert Schaap het, een 'open en benieuwde houding' hebben. 'Een burger die een conflict heeft, redeneert niet: arti-

**Nardy Desloover:
'De hardcore jurist zal de nieuwe zaaksbehandeling misschien wat soft vinden, want ook emoties en bejegening mogen aan bod komen'**

kel zus en zo is geschonden. Hij heeft een probleem en zoekt een oplossing, maar ziet dat het – eenmaal bij de rechter – ge-

juridificeerd is. Terwijl er allerlei onderliggende zaken kunnen spelen: wrevel, niet uitgekomen verwachtingen, miscommunicatie. Maar de advocaat vertaalt dat in juridische termen en zo wordt het spel verder gespeeld.'

De rechter zal in de nieuwe setting de denkwereld vergroten, zegt Schaap. 'Iemand krijgt een bouwvergunning en de buurman maakt bezwaar. We gaan niet meer alleen toetsen of de vergunning rechtmatig is verleend maar bespreken ook wat er tussen die burens onderling en tussen de burens en de gemeente speelt. Misschien zit er veel oud zeer. We gaan met alle partijen in gesprek en proberen de angel uit het conflict te halen.'

De Tilburgse hoogleraar Marseille heeft goede hoop dat de zaaksbehandeling

»

Antoinette Schaap:
 ‘Dat wordt
 gezocht naar waar
 het eigenlijk om
 gaat, zie je overal
 bij de overheid
 en dus ook bij
 de rechtspraak,
 maar het is ook
 voortschrijdend
 inzicht’

nieuwe stijl positief gaat uitpakken. ‘Ik verwacht meer procedurele rechtvaardigheid. Partijen worden goed voorgelicht over wat ze bij de rechter kunnen verwachten. Als iemand dan een zaak verliest, is de acceptatie groter en is te verwachten dat er minder zal worden geappelleerd.’

Pleitnota als *window dressing*

Voor advocaten heeft deze verandering grote gevolgen, maar veel weerstand is er niet. Volgens de Rotterdamse deken Nardy Desloover wordt de nieuwe zaaksbehandeling in de advocatuur ‘grosso modo’ toegejuicht. Desloover (Wybenga advocaten) zit in de klankbordgroep die de nieuwe werkwijze voorbereidt, en

heeft veel bestuursrechtadvocaten gesproken. ‘Niemand vindt het een slechte ontwikkeling.’

Maar toch. Het is denkbaar dat advocaten het vervelend vinden om een pleitnota op te stellen die ze vervolgens niet kunnen voordragen – terwijl ze die wel in rekening brengen bij de cliënt. Leg dat maar eens uit. ‘Ik vind een pleitnota vooral *window dressing*’, reageert Marseille. ‘In ruim 85 procent van de gevallen heeft een pleitnota geen meerwaarde, omdat het niet of nauwelijks afwijkt van het beroepschrift. Het heeft meer zin dat de rechter vragen stelt dan dat hij naar het voordragen van een pleitnota luistert. In de nieuwe stijl is de zitting een mondelinge behandeling, wat het

domein is van de rechter en niet van de advocaat.’

En dat een advocaat zijn pleitnota niet kan voordragen, daar gaat het volgens Desloover niet om. ‘Pech gehad. Je zit er als advocaat niet voor jezelf. De nieuwe zaaksbehandeling is er niet voor om advocaten te *pleasen*. Zo kan tijdens de zitting worden ontdekt dat mediation misschien beter is. Of dat een gulden middenweg moet worden gekozen. Of dat een ander type vergunning misschien meer geschikt is voor deze cliënt. Dan komt er niet eens een vervolgsprocedure.’ Dat laatste vereist volgens Desloover wel een soepele opstelling van bestuursorgaan.

Ook raadsheer Schaap adviseert advocaten om niet meer met de traditionele pleitnota te werken. ‘Het kan voor een advocaat wel een rustig gevoel geven als hij de juridische *highlights* op een rijtje zet. Niet in de vorm van een pleitnota, maar als eigen naslagwerk.’

Zaaksbehandeling overal hetzelfde?

Hoogleraar Bert Marseille: ‘Er zullen best verschillen zijn tussen rechtbanken maar dat zijn dan aanloopproblemen. Na verloop van tijd komen de best practices wel bovendrijven. Voor een gemeente zijn die verschillen echter geen probleem, want die procederen altijd bij de eigen rechtbank. Het kan wel lastiger zijn voor bestuursorganen als de SVB of het UWV.’

Advocaat Nardy Desloover: ‘De grondgedachte is harmonie. Verschillen tussen rechtbanken hou je toch, dat is *couleur locale* en dat is nu ook al zo. Ik zie dat niet als een wezenlijk probleem.’

Antoinette Schaap:
 ‘Terwijl er wrevel
 of niet uitgekomen
 verwachtingen
 kunnen zijn,
 vertaalt de advocaat
 dat in juridische
 termen en zo wordt
 het spel verder
 gespeeld’

Procesbewaker

Net als Marseille en Schaap is Desloover van mening dat advocaten moeten leren anders te gaan werken. Dat begint al met de voorbereiding op de zitting: dat moet vooral sneller gaan. ‘Na het beroepschrift kun je niet langer achterover leunen maar je moet binnen dertien weken alle informatie hebben verzameld en al je bewijsstukken boven tafel hebben’, aldus Desloover. Want dat is het streven: binnen drie maanden is er een zitting,

die soms met en soms zonder uitspraak wordt afgesloten.

‘Anders werken’ brengt onzekerheid. Zo vermoedt Marseille bij advocaten enige terughoudendheid: kan ik het standpunt van mijn cliënt wel voldoende naar voren brengen? ‘Het is koudwatervrees. In de “gewone” bestuursrechtzaken is het juist heel goed dat de rechter begint met een normaal gesprek om te achterhalen wat er precies achter het juridische conflict zit.’

Desloover: ‘Nu nog krijgt de advocaat al binnen een halve minuut het woord. Zijn rol wordt meer die van adviseur en procesbewaker. Het is nu de cliënt die het woord krijgt, hij wordt door de rechter bevraagd: wat beweegt je, wat wil je precies, wat is het onderliggend probleem?’ En, voegt raadsheer Schaap daaraan toe: ‘Cliënten kunnen dat beter vertellen dan advocaten. Verder zullen rechters partijen, en dus ook advocaten stimuleren om zelf over oplossingen na te denken en deze op de zitting te verwoorden.’

Desloover vindt dat een goede manier van werken, omdat het conflict wordt losgemaakt van het juridische. ‘Het gaat om het belang van de cliënt, dát moet worden gediend. De *hardcore* jurist zal de nieuwe zaaksbehandeling misschien wat soft vinden, want ook emoties en bejegening mogen aan bod komen. Maar het voordeel is dat de cliënt zich gehoord voelt en minder onvrede over de procedure heeft. Tot nu toe vroeg de rechter aan het eind van zitting of de cliënt nog wat wilde zeggen... met een onderton van “liever niet”. Nu is dat omgedraaid.’

Maar advocaten moeten niet alleen anders gaan werken maar ook anders denken, meent Desloover. ‘Ze hebben een juridische expertise en beschikken doorgaans over een vechthouding. Maar ze moeten een andere *state of mind* ontwikkelen. Die werd tot nu toe weinig aangesproken omdat ook de rechter “juridisch” bezig was: het besluit moest vernietigd of niet. Rechters maken nu die slag, advocaten moeten volgen. Advocaten moeten leren gebruik te maken van dit nieuwe instrument dat de rechtbanken aanbieden.’ <<

Bert Marseille:
**‘Het is nu sturen
 in de mist, de
 appellant begrijpt
 soms pas achteraf
 hoe hij het beter
 had kunnen doen’**

Say what?

Het recht internationaliseert steeds verder, maar de kennis van het Engels blijft achter, ook bij advocaten. Taalfinesses die Nederlands-Engelse woordenboeken missen, zijn – *thank heaven* – wel via cursussen op te pikken.

Michel Knapen

‘Wat zegt u tegen uw Engelse collega wat u bent?’ Dat is een vraag die Tony Foster steevast aan zijn cursisten voorlegt. ‘Advocaten vinden dat een vreemde vraag. “Lawyer natuurlijk.” Maar *lawyer*, wat eigenlijk jurist betekent, is vooral straattaal: “You will hear from my lawyer.” Ik leg dan uit dat er in Engeland twee soorten advocaten zijn, de *solicitor* en de *barrister*. Omdat dat verwarrend is, zou een Nederlandse advocaat zich zo niet moeten noemen. Beter is te kiezen voor de term *attorney-at-law*. Dat is de Amerikaanse variant, maar die is wel eenduidig.’

Foster doceert Engelse taalbeheersing aan studenten Engelse taal en cultuur aan de Universiteit Leiden. Daarnaast verzorgt hij cursussen Legal English in opdracht van grote congresbureaus. Toen hij net in Leiden werkte, werd hem eens gevraagd een cursus juridisch Engels te geven aan de rechtenfaculteit. Al snel ontdekte dat hij te weinig van het recht afwist om daarover te doceren en begon daarom met zijn rechtenstudie. Steeds meer Nederlandse advocaten komen in contact met buitenlandse confrères en of het nu Britten, Spanjaarden of Chinezen zijn, de voertaal is bijna altijd Engels. De in Brisbane, Australië geboren Foster treft advocaten, bedrijfsjuristen, juridische adviseurs en rechters onder zijn leerlingen. De advocaten zijn doorgaans civilist en zitten in de contractpraktijk. Maar hun *legal English* schiet vaak tekort.

How do you do?

Voordat de finesses van contracten worden behandeld, komt het ‘gewone’ En-

gels aan bod. Ook dat onderdeel is hard nodig, vindt Foster. ‘Juristen vinden taal belangrijk en denken ook dat ze er goed in zijn. Maar de oudere generatie heeft toch moeite met Engels. Ze hebben een ruime woordenschat, hun passieve Engels is goed maar praten en schrijven gaat moeizamer. De jonkies praten erg vlot Engels, maar maken veel fouten.’ De dertigers en veertigers onder de advocaten zijn meestal het sterkst in de Engelse taal.

Onderdeel van de cursus zijn ook beleefdheidsconventies: hoe begroet je iemand? ‘Drie advocaten ontmoeten elkaar, twee kennen elkaar niet en de derde stelt hen beiden aan elkaar voor. Dan moet je niet nog eens je eigen naam herhalen, want daarmee suggereer je dat die derde dat niet goed deed. Je geeft een

hand en zegt “How do you do”. Antwoord dan nooit met: “I am fine,” want er wordt immers niet gevraagd “How are you?” Op de *how do you do*-vraag hoef je niet te antwoorden.’ En tweede onderdeel van de begroeting is het spellen van de naam. ‘Gemakkelijk toch, zeggen advocaten dan. Maar de Nederlandse letter a wordt uitgesproken als een *ee*, de Nederlandse *e* als een *ie* en de Nederlandse *i* als *ai*. Dat blijkt in de praktijk toch erg verwarrend te zijn.’

Ook complex is het gebruik van de verleden tijd. Foster: “Zeg nooit “*the Dutch Supreme Court ruled...*” Met die tijdsvorm geef je het signaal af dat het arrest achterhaald is en dan denkt de Britse advocaat: “Waarom komt hij met een arrest dat niet meer relevant is?” Je zegt: “*The Supreme Court has ruled...*” Dan heeft het

Column

Sancties

Dolph Stuyling de Lange

arrest nog steeds betekenis. Die subtiliteiten zijn belangrijk in een conversatie.’ En pas op, zegt Foster, wanneer je een gesprek afsluit met *that’s very interesting*. ‘In Engeland betekent dat: “Je verkoopt onzin maar ik ben te beleefd om dat zo te zeggen.” Amerikanen denken daarentegen dat je het écht interessant vindt.’

Taalfinesses

Uiteindelijk komen de meeste advocaten op cursus voor de Engelse variant van Nederlandse juridische begrippen, maar die zijn vaak niet één op één te vertalen. De verschillen in rechtscultuur weerspiegelen zich in de taal. ‘In Nederland is het verschil tussen een overeenkomst en een contract louter theoretisch. In het Engelse taalgebied is er een groot verschil tussen een *agreement* en een *contract*. Of neem *murder*: in tegenstelling tot moord is bij *murder* geen voorbedachte raden vereist.’

Een woordenboek Nederlands-Engels is voor deze begrippen geen oplossing, omdat de taalfinesses daarin ontbreken, zegt Foster. ‘Zeker omdat het Britse en Amerikaanse Engels van elkaar verschillen. Zo is de Britse *corporation* iets anders dan de Amerikaanse. Ook een woord als “veroordelen” kan niet eenduidig worden vertaald. In het civiele recht wordt dat *to order*, in het strafrecht *to convict*. Het recht moet het vaak hebben van de details. Maar óók in de taal.’ Al met al, *very interesting*.

Dear Mrs./Miss/Sir

Hoe goed is het (juridische) Engels van uw secretaresse? Tony Foster brengt ook hen Legal English bij. De nadruk ligt meer op telefoneren, buitenlandse gasten ontvangen en brieven schrijven. ‘Een aanhef met Dear Mrs. Foster, is dat correct? De meeste secretaresses zouden het waarschijnlijk wel zo doen. Maar dan heb je het moeizame onderscheid tussen een getrouwde en ongetrouwde vrouw. Daarom is er een tussenvorm bedacht: Dear Ms. Foster.’ Daarnaast leert Foster secretaresses vooral de Engelse vertaling van dagelijkse juridische begrippen, zoals dagvaarding.

Met het begin van een nieuw jaar is het goed stil te staan bij goede voornemens. En wat er dient te gebeuren als er van die goede voornemens weinig terecht komt.

Advocaten weten als weinig anderen hoe regelgeven in zijn werk gaat: je maakt een afspraak (veelal in een overeenkomst) en je voorziet wat te doen als iemand zijn verplichtingen niet nakomt. Een cliënt adviseer je dan bijvoorbeeld om een boetebeding op te nemen zodat bij wanprestatie van de ander de sanctie meteen duidelijk is – zonder een omslachtige schadestaatprocedure.

Maar als die afspraak er nu een is die in een maatschapvergadering gemaakt is? Als de wanpresterende partij een partner is in je kantoor? Heeft je maatschap dan ook heldere regels over de consequenties? Of wordt het dan modderen en/of berusten?

Ik herinner me de oudere partner in een maatschap, die – geconfronteerd met nieuwe consequenties bij wanpresteren – getergd te kennen gaf dat in de ‘gewone’ wereld weliswaar allemaal dictaturen waren omgevallen, maar dat een minstens zo ernstige misstand nu binnen zijn eigen kantoor was ontstaan. Consequenties verbinden aan wanpresteren binnen een maatschap is niet populair: ‘Zo willen we niet met elkaar omgaan.’

Een terrein waar voor sancties vaak nog wel enige ruimte is, betreft het administratieve proces: heeft een partner tijdig zijn uren ingeleverd? Heeft hij/zij de declaraties tijdig verstuurd en doet hij/zij voldoende aan het incasseren? Er zijn de nodige kantoren waar bestuurders bij wanpresteren op deze gebieden wel actie (durven te) nemen. Een voor de hand lig-

gende maatregel is om een partner die zijn uren niet op tijd heeft ingeleverd, of die niet genoeg doet om te incasseren, geen – of een verlaagd – winstdeel uit te keren bij de volgende maandelijkse ronde.

Een bestuursvoorzitter die deze methode hanteert, vertelde me dat op een gegeven moment een woedende partner zijn kantoor binnen rende en riep: ‘Mijn vrouw wilde inkopen doen en nu blijkt er niets op de rekening te staan! Waarom is mijn winstdeel niet overgemaakt?’ De voorzitter antwoordde: ‘Tja, als jij niet zorgt dat het geld binnenkomt, zoals afgesproken, dan is er geen geld om jouw winstdeel uit te keren.’ Daarmee was niet meteen de rust weergekeerd, maar het punt was gemaakt: wanpresteren is niet vrijblijvend.

Als via zulke ‘administratieve’ sancties de weg is geëffend, kan mogelijk ook een ruimere kring van ‘wanpresteren’ consequenties krijgen. Liefst natuurlijk verbonden met het onderwerp waar het wanpresteren plaatsvindt. Bijvoorbeeld een partner krijgt geen nieuwe medewerkers/stagiaires, zolang hij/zij niet zorgt voor behoorlijke beoordelingen (of zolang medewerkers en stagiaires blijven klagen over de wijze waarop de door de betrokken compagnon behandeld worden). Ook het wanpresteren aan de orde stellen bij partnerevaluatie werkt vaak goed, inclusief afspraken voor de (naaste) toekomst.

Wordt het kantoor met zulke sancties ‘kil en onpersoonlijk’? Dat is een vraag die elke kantoor zelf moet beantwoorden. Persoonlijk heb ik kantoren waar wanpresteren en willekeur werden getolereerd in elk geval nooit als ‘warmer’ of ‘prettiger’ beleefd.

Symposium 'Formeel Belastingrecht 2012'

2 februari 2012, Radboud Universiteit Nijmegen

In één middag door experts bijgepraat over actualiteiten op het terrein van Formeel Belastingrecht.

De vaksectie Belastingrecht van de Radboud Universiteit Nijmegen organiseert in samenwerking met Sdu Uitgevers, uitgever van o.a. NDFR en NTFR, haar jaarlijkse symposium rondom het Formeel Belastingrecht. Daarnaast geeft dit symposium u de gelegenheid om nader kennis te maken met de Radboud Universiteit Nijmegen, biedt het de mogelijkheid voor debat met wetenschappers en praktijk fiscalisten rondom de besproken thema's en stelt het u in staat om informeel contacten te leggen en te onderhouden met collega's uit de regio.

Programma:

- 13.30 Ontvangst met koffie en broodjes
- 14.00 **Inleiding door de dagvoorzitter**
Prof.dr.mr. R.E.C.M. Niessen
- 14.15 **Gebonden aan de vaststellingsovereenkomst...of toch niet?**
Mr. J.A.R. van Eijdsen
- 15.00 Pauze
- 15.30 **De verhoogde verzuimboetes bij aanslagbelastingen**
Mr.dr. R.M.P.G. Niessen-Cobben
- 16.15 **Van transactie naar de inspecteur als strafrechter**
Mr.drs. P. Fortuin
- 17.00 Borrel
- 18.00 Einde

Algemene informatie:

Titel: Symposium Formeel belastingrecht 2012 i.s.m. Radboud Universiteit Nijmegen
Datum: donderdag 2 februari 2012
Locatie: zaal SP2 van het Spinozagebouw aan de Montessorilaan 3 in Nijmegen
Prijs: € 99,- ex. btw
PE-punten: RB in aanvraag

Over de sprekers:

Mr. J.A.R. van Eijdsen is werkzaam bij Ernst & Young Belastingadviseurs en geeft daar leiding aan de Tax Policy & Controversy Group.

Mr.drs. P. Fortuin, werkzaam als vicepresident bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch (belastingsector), raadsheer-plaatsvervanger bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven te 's-Gravenhage.

Prof.dr.mr. R.E.C.M. Niessen, hoogleraar Formeel belastingrecht Radboud Universiteit Nijmegen alsmede advocaat-generaal Hoge Raad der Nederlanden.

Mr.dr. R.M.P.G. Niessen-Cobben is werkzaam als specialist formeel belastingrecht bij RSM-Wehrens, Mennen & de Vries N.V. Roermond.

Inschrijven of meer informatie over het programma:

www.rechtinfiscaal.nl/symposium2012

Sdu UITGEVERS

Wat maakt concurrentie ook al weer onrechtmatig?

De uitspraak zelf stamt uit de vorige eeuw maar de criteria die het arrest-Boogaard/Vesta opleverden, zijn ook in 2012 springlevend.

Marjan Hakze¹

Met een non-concurrentiebeding wordt een werknemer beperkt in zijn mogelijkheden om na het einde van zijn dienstverband 'op zekere wijze werkzaam' te zijn. Het is hem veelal niet toegestaan in dienst te treden bij de concurrent of om zelf een concurrerende onderneming op te richten. Zonder non-concurrentiebeding staat het de werknemer in beginsel vrij om zijn voormalig werkgever te beconcurreren. Deze vrijheid is echter niet onbegrensd. Een werknemer kan onrechtmatig handelen jegens zijn voormalig werkgever. Welke criteria zijn ook al weer van belang bij de beoordeling of er sprake is van onrechtmatige concurrentie?

Boogaard/Vesta

Ruim een halve eeuw later is het arrest-Boogaard/Vesta² nog steeds richtinggevend. Bij de beoordeling of een werknemer de grenzen van maatschappelijke zorgvuldigheid heeft overschreden, toetst de rechter veelal aan de criteria uit dit arrest. Van onrechtmatige concurrentie is in beginsel eerst sprake indien voldaan is aan drie vereisten, te weten 1) het stelselmatig en substantieel afbreken van 2) het duurzame bedrijfsdebiet van de voormalige werkgever, dat de voormalige werknemer in het kader van de arbeids-overeenkomst mee heeft helpen opbouwen 3) met hulpmiddelen die hij daartoe vertrouwelijk van zijn werkgever ter beschikking kreeg.³ De feiten en omstan-

digheden dienen zodanig te zijn dat aan alle vereisten wordt voldaan, wil onrechtmatige concurrentie door de voormalig werknemer worden aangenomen.

Toepassing in lagere rechtspraak

Activiteiten die onrechtmatig jegens de voormalig werkgever kunnen zijn, zien bijvoorbeeld op het benaderen van klanten en relaties van de voormalig werkgever, het ronselen van zijn werknemers, het voorbereiden van concurrerende activiteiten gedurende het dienstverband, het doen van onjuiste of negatieve mededelingen over de voormalig werkgever of het creëren van verwarringsgevaar. Uit de rechtspraak blijkt dat om tot onrechtmatige concurrentie te kunnen concluderen, nodig is dat de voormalig werknemer met zijn handelwijze 'over de schreef' gaat.

De Rechtbank Middelburg oordeelde in 2009 in kort geding dat de voormalig werknemers van Spie onrechtmatig hadden gehandeld door aan de klanten van Spie een e-mail toe te zenden, waarin werd verzocht de adresgegevens van Spie in de administratie te wijzigen in de gegevens van de door de werknemers opgerichte bv. De werknemers deden het voorkomen alsof Spie haar detachingswerkzaamheden had beëindigd en had ondergebracht in de bv van de werknemers.⁴

Het Hof Amsterdam vond het sturen van een mailing naar 33 relaties van de voormalig werkgever door de voormalig adjunct-directeur en een andere werknemer onrechtmatig. In de mailing werd expliciet verwezen naar het vroegere dienstverband en werd de suggestie gewekt dat

de dienstverlening door de werknemers op een modernere manier kon worden aangeboden⁵. Het Hof Den Bosch oordeelde dat het de voormalig werknemer vrij stond wervingsbrieven te versturen waarin hij zijn ervaring en expertise noemde. De inhoud van de brieven was niet onrechtmatig jegens de voormalig werkgever. Het hof overwoog daarbij dat niet gebleken was dat de voormalig werkgever een exclusieve, duurzame contractuele relatie met de benaderde bedrijven had.⁶

De Rechtbank Zutphen oordeelde dat personeelsleden in beginsel vrij zijn om te bepalen waar zij willen werken. Het gebruikmaken van personeel van de voormalig werkgever is dan ook niet onrechtmatig, zolang de voormalig werknemer hen niet agressief heeft benaderd en/of heeft bewogen het dienstverband op te zeggen en de overstap naar zijn bedrijf te maken.⁷

Bewijslast

Kort gezegd kan de voormalig werkgever in kort geding een verbod op het verrichten van de concurrerende activiteiten vorderen. Een vordering wegens onrechtmatige concurrentie wordt in de praktijk niet snel toegewezen. Oorzaak daarvan is veelal dat de voormalig werkgever er niet of onvoldoende in slaagt de feiten en omstandigheden te bewijzen die aan de onrechtmatige daad ten grondslag zijn gelegd. Voor de werkgever die zijn bedrijfsdebiet wil beschermen, blijft het dan ook raadzaam met zijn werknemers een non-concurrentiebeding overeen te komen.

1 Advocaat bij Van Iersel Luchtman Advocaten.

2 HR 9 december 1955, NJ 1956, 157.

3 Rb Zwolle-Lelystad 6 juli 2011, RAR 2011/168. Zie voor een overzicht van jurisprudentie verder M.B. Vesterling, 'Onrechtmatige werknemersconcurrentie,' *ArbeidsRecht* 2010/10 en A.R. Houweling en C.J. Loonstra, *Het concurrentiebeding in de arbeids-*

overeenkomst, Den Haag: 2011 Boom Juridische uitgevers.

4 Rb. Middelburg 24 februari 2009, LJN: BJ1978.

5 Hof Amsterdam 15 oktober 1998, JAR 1998/237.

6 Hof 's-Hertogenbosch 8 juni 2004, JAR 2004/236.

7 Rb. Zutphen 16 september 2009, LJN: BK3018.

Kroniek

Vennootschaps- recht

2011

INHOUD

ASMI » Enquêtebevoegdheid » Bestuurdersaansprakelijkheid »
Noodzaakfinanciering » Tegenstrijdig belang » Bestuur en toezicht »
Controle op rechtspersonen » Personenvennootschap »
Overige wetsvoorstellen

Deze kroniek – de eerste over vennootschapsrecht – begint op een goed moment. De ontwikkelingen in het vennootschapsrecht gedurende het afgelopen jaar zijn zonder meer enerverend te noemen. Allereerst wordt aandacht besteed aan de belangrijkste rechterlijke uitspraken uit 2011. Vervolgens wordt stilgestaan bij nieuwe wetgeving die het afgelopen jaar in werking is getreden of thans in voorbereiding is. Opzienbarend was de intrekking van het wetsvoorstel voor de personenvennootschap waaraan lang was gewerkt.

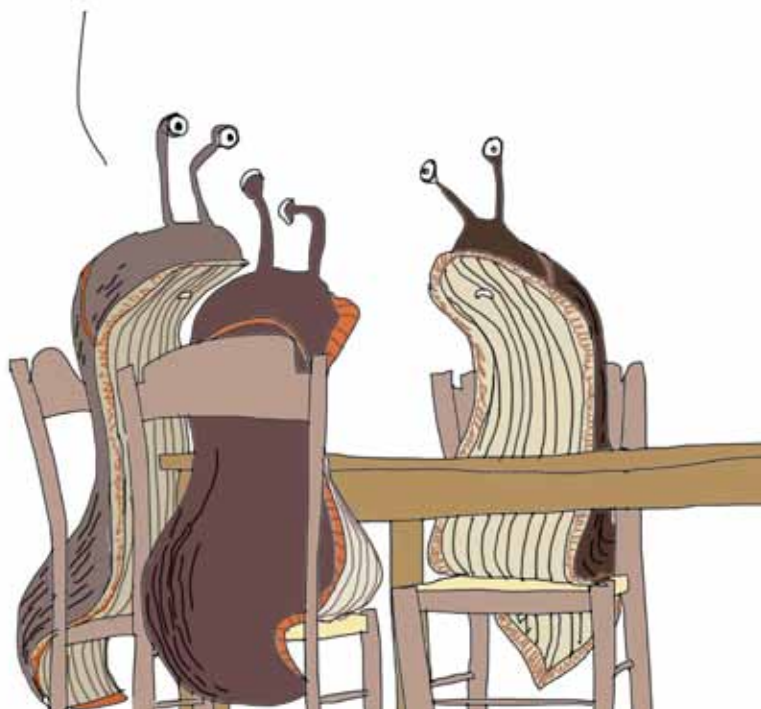
Bas Visée¹

ASMI

Op 14 april 2011 deed de Ondernemingskamer (OK) uitspraak in een van de meest spraakmakende zaken van de afgelopen jaren: ASMI. Een aantal hedge funds (hierna: Hermes c.s.) heeft een substantieel belang genomen in deze beursvennootschap. Zij hebben kritiek op de strategie en de *corporate governance* van ASMI, waarbij zij onder meer moeite hebben met de dominante positie van de familie van oprichter en CEO Del Prado Sr. die ongeveer 21 procent van de aandelen van ASMI in handen heeft. In 2008 agenderen Hermes c.s. de vervanging van de CEO en nagenoeg de hele raad van commissarissen (rvc). In reactie daarop oefent de beschermingsstichting van ASMI de aan haar gegeven optie uit en verwerft daarmee ruim 29 procent van de stemmen. Dit vormt de aanleiding voor een enquêteprocedure waarin de OK vele beschikkingen wijst en meermalen voorlopige voorzieningen treft. In haar beschikking van 5 augustus 2009 oordeelt de OK uiteindelijk dat er sprake is van gegronde redenen om aan een juist beleid te twijfelen en gelast zij een onderzoek.² Op 9 juli 2010 vernietigt de Hoge Raad deze beschikking.³

Allereerst heeft de HR beslist dat het bepalen van de strategie in beginsel een aangelegenheid is van het bestuur van de vennootschap. Het is aan het bestuur, onder toezicht van de rvc, te beoordelen of

Zou de wetgever ook goed vinden dat wij ieder 50% vrouw en 50% man zijn?

en in hoeverre, het wenselijk is daarover in overleg te treden met externe aandeelhouders. Met deze uitspraak benadrukt de HR de bestuursautonomie en verstevigt hij de positie van bestuurders die zich geconfronteerd zien met aandeelhouders die de strategie aanvallen.

Volgens de HR staat het elke vennootschap vrij haar (vennootschappelijke) organisatie naar eigen inzicht in te richten. Als een vennootschap conform de Nederlandse Corporate Governance Code (Code) eventuele afwijkingen uitlegt, moet de rechter in principe zeer terughoudend zijn met een oordeel over de gehanteerde governance. Het oordeel van de OK dat bij

ASMI sprake was van een gedateerd bestuursmodel vindt dan ook geen genade.

De HR gaat ook in op het informatierecht van aandeelhouders. Zowel het bestuur als de rvc is op grond van art. 2:107 lid 2 BW verplicht de aandeelhoudersvergadering (ava), behalve in het geval zwaarwichtige redenen bestaan, alle door haar a verlangde inlichtingen te verschaffen. Iedere aandeelhouder heeft voorts ter vergadering zelfstandig het recht vragen te stellen – ongeacht of deze betrekking hebben op de agenda zijn vermeld – en de vennootschap dient die vragen te beantwoorden. Buiten de ava hebben aandeelhouders geen recht op het verstrekken door een

1 Partner bij Houthoff Buruma in Amsterdam.
2 OK 5 augustus 2009, JOR 2009/254 met noot Hermans.
3 HR 9 juli 2010, JOR 2010/228 met noot Van Ginneken.

>>

vennootschap van door hen afzonderlijk gevraagde informatie. Het recht op nadere inlichtingen is een recht van de ava als orgaan van de vennootschap, verleend met het oog op vennootschappelijke rekening en verantwoording.

De HR heeft de door de OK aangenomen bemiddelende rol voor de rvc ondubbelzinnig afgewezen. Het staat de rvc wel vrij om te bemiddelen, maar een verplichting daartoe staat op gespannen voet met de beleidsvrijheid van de rvc.

Volgens de HR is het oordeel van de OK dat de Stichting Continuïteit ASMI (Stichting) wat betreft de uitoefening van haar optie-recht heeft te gelden als medebeleidsbepaler onjuist, omdat uitoefening van de optie niet het beleid van ASMI betreft en ook voor de doeleinden van het enquête-recht de Stichting niet als medebeleidsbepaler van ASMI kan gelden. De HR bedoelt hiermee dat de uitoefening van een calloptie door een beschermingsstichting niet in een enquêteprocedure kan worden beoordeeld.

Volgens de vernietigde beschikking van de OK moet het doel van uitgifte van beschermingsprefs worden beperkt tot het handhaven van de status-quo en het creëren van omstandigheden waaronder vruchtbaar overleg mogelijk wordt. De Stichting diende zich daarom onafhankelijk van het bestuur en de rvc van ASMI op te stellen, hetgeen zij volgens de OK niet heeft gedaan. De HR komt niet expliciet toe aan het oordeel van de OK over de rol van de Stichting.

In haar beschikking van 14 april 2011⁴ heeft de OK geconcludeerd dat er gegronde redenen zijn om aan een juist beleid van ASMI te twijfelen ten aanzien van de informatieverschaffing aan de ava en ten aanzien van de gang van zaken bij de opvolging van Del Prado Sr. als CEO. Volgens de OK rechtvaardigen deze redenen echter niet afzonderlijk noch in onderling verband het bevelen van een onderzoek naar het beleid en de gang van zaken van ASMI.

Het enquêteverzoek wordt dus alsnog afgewezen.

Voor de beantwoording van de vraag of het vooralsnog handhaven van een beschermingsmaatregel gerechtvaardigd is, zal volgens de OK als maatstaf moeten gelden of deze maatregel in de gegeven omstandigheden bij een redelijke afweging van de in het geding zijnde belangen nog valt binnen de marges van een adequate en proportionele reactie op het dreigende gevaar van een ongewenste overname van de zeggenschap. Deze overweging is duidelijk ontleend aan de RNA-beschikking van de HR.⁵ In dit geval beslist de OK dat de beschermingsmaatregel niet verder heeft gestrekt dan met het oog op het overleg tussen de betrokken partijen nodig was. Met deze beschikking van de OK is geen einde gekomen aan deze procedure. Inmiddels hebben Hermes c.s. opnieuw beroep in cassatie ingesteld. Wordt dus vervolgd.

Enquête-bevoegdheid

Ondanks het feit dat Mark Bamford geen aandeelhouder is in TESN B.V. en dus op grond van de letter van art. 2:346 BW niet bevoegd is om een enquêteverzoek in te dienen, probeert hij de OK er toch toe te bewegen zijn verzoek ontvankelijk te achten: dat mislukt en ook het cassatieberoep OK wordt verworpen. De aandelen in TESN worden gehouden door twee Antilliaanse vennootschappen. Op hun beurt zijn de Antilliaanse aandelen in handen van Bermuda Trust Company Ltd. (BTCL): deze Bermudaanse vennootschap houdt de aandelen niet voor zichzelf maar in hoedanigheid van trustee van een viertal Bermudaanse trusts. Van twee van deze trusts is Bamford de *primary beneficiary*. Het gaat hierbij om *irrevocable discretionary trusts*: BTCL heeft een grote mate van vrijheid, of, wanneer, op welke wijze en ten behoeve van, respectievelijk aan wie van de *beneficiaries* zij (de opbrengsten uit)

het trustvermogen aanwendt of uitkeert. Bamford heeft zich op het standpunt gesteld dat hij, althans BTCL, naar de economische werkelijkheid gelijk is te stellen met een aandeelhouder (of certificaathouder) van TESN en derhalve bevoegd is tot het indienen van een enquêteverzoek. De OK en de HR nemen dit standpunt niet over en achten Bamford niet-ontvankelijk in zijn enquêteverzoek.⁶

In eerdere zaken stelden de OK en de HR zich soepeler op. In de enquêteprocedure omtrent Scheipar B.V. stelt de HR de 'economisch rechthebbende' op certificaten van aandelen gelijk met de certificaathouder in de zin van art. 2:346 onder b BW.⁷ De HR overwoog: 'Indien aan de economische certificaathouder in zijn verhouding tot de juridische certificaathouder alle bevoegdheden toekomen met betrekking tot de zeggenschap en de certificaten geheel en al voor rekening en risico van de economische certificaathouder worden gehouden, brengt de strekking van het enquête-recht mee dat de daardoor aan de kapitaalverschaffer verleende bescherming door de economische certificaathouder kan worden ingeroepen.' Daartoe is volgens de HR niet noodzakelijk dat tussen de economisch rechthebbende op de certificaten en de aandeelhouder een rechtstreekse contractuele band bestaat.

Daar waar de HR in de Scheipar-zaak twee vereisten stelt voor ontvankelijkheid van een enquêteverzoek: 1) economisch belang en 2) zeggenschap, lijkt uit de Butôt-zaak⁸ te volgen dat om een enquêteverzoek te kunnen indienen niet langer is vereist dat aan de economische certificaathouder de zeggenschap toekomt. In deze zaak ging het om de vraag of een erfgenaam die deelgenoot is in een onverdeelde nalatenschap waartoe certificaten van aandelen behoren, bevoegd is zelfstandig een enquêteverzoek te doen. De HR oordeelde dat deze erfgenaam hiertoe bevoegd was en dat daaraan niet in de weg stond dat een executeur was benoemd die tot taak heeft

4 OK 14 april 2011, JOR 2011/179 met noot Hermans.

5 HR 18 april 2003, JOR 2003/110 met noot Blanco Fernandez.

6 HR 8 april 2011, JOR 2011/178 met noot Doorman.

7 HR 6 juni 2003, JOR 2003/161 met noot Josephus Jitta.

8 HR 10 september 2010, JOR 2010/337 met noot Brink.

de goederen van de nalatenschap, waartoe de certificaten van aandelen behoren, te beheren en de erfgenamen in en buiten rechte te vertegenwoordigen.

Uit de TESN-beschikking lijkt te volgen dat het zeggenschapsvereiste toch relevant blijft. Immers, de HR heeft vastgesteld dat de Antilliaanse aandelen zijn ondergebracht in *irrevocable discretionary trusts* en dat BTCL als trustee een grote mate van vrijheid toekomt. Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat in de TESN-zaak meer tussenschakels bestaan tussen de enquêteverzoeker en de vennootschap waartegen het enquêteverzoek is gericht dan in de zaken Scheipar en Butôt. Aldus strandt het beroep van Bamford op de 'economische werkelijkheid' in de TESN-zaak, daar waar dat beroep in de andere genoemde zaken slaagt.

Op 8 juli 2011 sprak de HR zich uit over de gevolgen van de intrekking door een van de verzoekers van een gemeenschappelijk enquêteverzoek voor de overblijvende verzoeker.⁹ Rodolphe Hottinguer houdt 0,55 procent van het geplaatst aandelenkapitaal van Emba B.V. Dit correspondeert met een nominale waarde van 19.691 euro.

Rhodia N.V. houdt aandelen met een nominale waarde van in totaal 313.000 euro in het kapitaal van Emba; dit is een belang van 8,75 procent. Hottinguer en Rhodia dienen gezamenlijk een verzoek in bij de OK tot het gelasten van een enquête naar het beleid en de gang van zaken bij Emba. Voordat de OK op dit verzoek een beslissing heeft genomen, trekt Rhodia het verzoekschrift in voor zover het namens haar is ingediend. De OK verklaart Hottinguer, als enig overblijvende verzoeker, hierop niet-ontvankelijk in zijn verzoek omdat hij op het moment van indienen van het verzoek niet aan de vereisten van art. 2:346 onder b BW voldeed. Hottinguer baseerde zijn ontvankelijkheid met name op de Claybo-uitspraak.¹⁰ Daar bepaalde de HR kort gezegd dat bij de beantwoording van de vraag of aan de kapitaaleis van art. 2:346 onder b BW wordt voldaan, de situatie ten tijde van de indiening van het enquêteverzoek beslissend is. De OK en de HR volgen deze redenering van Hottinguer niet. Weliswaar wordt Hottinguers ontvankelijkheid beoordeeld met inachtneming van zijn kapitaalbelang per het moment van indiening van het verzoekschrift, maar daarbij worden de aandelen van Rhodia buiten beschouwing gelaten. Derhalve is het gezamenlijk entameren

van een enquêteprocedure onder omstandigheden bepaald risicovol. Als een van de verzoekers zich later terugtrekt, kan dat alsnog leiden tot niet-ontvankelijkheid van de andere verzoeker.

Bestuurders-aansprakelijkheid

Op 28 januari 2011 deed de HR uitspraak¹¹ in een zaak over art. 2:180, lid 2, aanhef en onder a, BW dat bepaalt dat bestuurders van een bv naast de vennootschap hoofdelijk aansprakelijk zijn voor elke rechtshandeling verricht voordat de vennootschap is ingeschreven in het handelsregister en een authentiek afschrift van de oprichtingsakte aldaar is neergelegd. Staalbankiers is op de dag van de oprichting van EDG Beheer B.V. een kredietovereenkomst met deze vennootschap aangegaan. Pas enkele dagen later is de vennootschap in het handelsregister ingeschreven. Na de faillietverklaring van EDG Beheer heeft Staalbankiers de bestuurder hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor de uit de kredietovereenkomst resterende schuld van de vennootschap. De HR oordeelt dat het beroep van Staalbankiers op art. 2:180 lid 2, aanhef en onder a, BW in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Dat art. 180 lid 2 BW een regel van dwingend recht is, staat niet aan een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid in de weg; wel moeten hoge eisen worden gesteld aan de motivering van het rechterlijk oordeel ter zake.

Uit de rechtspraak¹² blijkt dat de onrechtmatige daadaansprakelijkheid van bestuurders van vennootschappen in twee categorieën is te verdelen. Ten eerste zijn er gevallen waarin een bestuurder de vennootschap als het ware lichtvaardig heeft verbonden. De tweede categorie betreft

9 HR 8 juli 2011, JOR 2011/286 met kritische noot De Haan.

10 HR 9 mei 1990, NJ 1990/829.

11 HR 28 januari 2011, JOR 2011/70 met een korte maar krachtige noot van Groffen. Overigens past de HR, anders dan Groffen stelt, volgens mij lid 2 en niet lid 1 van art. 6:2 BW toe.

12 HR 8 december 2006, NJ 2006/659 (Ontvanger-Roelofsen)

situaties waarbij de bestuurder wist of redelijkerwijze had behoren te begrijpen dat de door hem bewerkstelligde of toegelaten handelwijze van de vennootschap tot gevolg zou hebben dat deze haar verplichtingen niet zou nakomen en ook geen verhaal zou bieden voor de optredende schade. Voor beide categorieën mag in het algemeen alleen dan worden aangenomen dat de bestuurder jegens derden onrechtmatig heeft gehandeld, waar hem een 'voldoende ernstig verwijt' kan worden gemaakt.

Op 8 juli 2011 wees de HR arrest over een tweede categorie aansprakelijkheid.¹³ MeesPierson Trust (MPT) is bestuurder van Hilltop. De Ontvanger stelt de trustbestuurder aansprakelijk voor de voldoening van een naheffingsaanslag kapitaalbelasting. MPT was aangezocht door de belastingadviseur van de *beneficial owner* van Hilltop. Deze belastingadviseur had namens Hilltop om een vrijstelling kapitaalbelasting verzocht die ook werd verleend in verband met een Duitse transactie. Kort nadat MPT als bestuurder was aangetreden is Hilltop een andere transactie aangegaan waardoor deze vrijstelling kwam te vervallen. Nadat MPT als bestuurder was afgetreden heeft Hilltop een naheffingsaanslag kapitaalbelasting ontvangen die onbetaald is gebleven. De Ontvanger verwijt MPT dat zij heeft nagelaten na de tweede transactie aangifte van de alsnog door Hilltop verschuldigde kapitaalbelasting te doen en er geen zorg voor heeft gedragen dat de vennootschap daadwerkelijk in staat zou zijn haar hiermee verband houdende schuld aan de Ontvanger te voldoen. MPT heeft aangevoerd dat fiscale aangelegenheden uitdrukkelijk geen deel uitmaakten van de als trustbestuurder geboden diensten. MPT wist niet van het beroep op een vrijstelling bij de eerste transactie en evenmin dat de tweede transactie tot kapitaalbelasting zou leiden. MPT vindt dat zij mag afgaan op de door haar opdrachtgever ingeschakelde belastingadviseur die Hilltop niet op de verschuldigdheid van de belasting had gewezen. Volgens MPT is er ook geen sprake van een ernstig verwijt

omdat de achteraf verschuldigd gebleken kapitaalbelasting gezien de omstandigheden niet voorzienbaar was geweest voor de bestuurder. Zowel Rechtbank Amsterdam als Hof Amsterdam volgt de redeneringen van MPT niet en oordelen dat de trustbestuurder wel een ernstig verwijt treft. Het hof overweegt onder meer dat van een behoorlijk optredend bestuurder kan worden verlangd dat hij zich geïnformeerd houdt ten aanzien van de mogelijke fiscale gevolgen van activiteiten die binnen rechtspersoon worden ontplooid. Volgens het hof mocht MPT niet zonder meer afgaan op de door haar opdrachtgever ingeschakelde belastingadviseur en lag het wel degelijk op haar weg te onderzoeken wat de fiscale gevolgen voor de door haar bestuurde vennootschap konden zijn.

De HR vernietigt het arrest van het Hof Amsterdam en verwijst de zaak ter verdere behandeling en beslissing naar het Hof Den Haag. Naar het oordeel van de HR speelt het aspect van de voorzienbaarheid van de schade een rol bij de beantwoording van de vraag of, in het geval als het onderhavige, de aangesproken bestuurder een persoonlijk en voldoende ernstig verwijt treft. Derhalve dient de vraag beantwoord te worden in hoeverre de bestuurder wetenschap had moeten dragen van de als gevolg van de tweede transactie verschuldigde kapitaalbelasting. De HR laat zich er niet over uit of daarbij op de bestuurder een onderzoeksplicht rust.

De artt. 2:11 en 2:248 BW kwamen aan de orde in een arrest van 18 maart 2011 waarin de HR ook een vraag van internationaal privaatrecht moest beantwoorden.¹⁴ D Group, een in België gevestigde naamloze vennootschap naar Belgisch recht, was bestuurder en aandeelhouder van D Freight, een naar Nederlands recht opgerichte besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Laatstgenoemde vennootschap was op haar beurt bestuurder en aandeelhouder van vier Nederlandse vennootschappen. Drie van deze vier vennootschappen zijn failliet gegaan. De curator heeft D Group, in haar hoedanigheid

van bestuurder van de bestuurder van de failliete kleindochtervennootschappen aansprakelijk gesteld voor het tekort van de failliete boedels. De rechtbank heeft het betoog van de curator gevolgd en de aansprakelijkheid van D Group aangenomen op grond van art. 2:248 lid 2 BW. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank vernietigd, overwegend dat de verwijten inzake de administratieplicht en de publicatieplicht onbelangrijke verzuimen waren. Het hof heeft geoordeeld dat er ten aanzien van één van de kleindochtervennootschappen op grond van art. 2:248 lid 1 BW wel sprake is geweest van onbehoorlijke taakvervulling, omdat D Group heeft meegewerkt aan een voor deze kleindochter nadelige transactie ten gunste van de enige niet failliete kleindochter. Het hof nam vervolgens aan dat de onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak is geweest van het faillissement en concludeerde tot bestuurdersaansprakelijkheid. De belangrijkste vraag die in cassatie aan de orde kwam was of art. 2:11 BW ook geldt indien de uiteindelijke bestuurder in het buitenland is gevestigd. De aangesproken bestuurder was immers een Belgische vennootschap. Het antwoord op deze vraag van internationaal privaatrecht luidt volgens de HR bevestigend. Op grond van art. 3, aanhef en onder e, Wet conflictenrecht corporaties¹⁵ wordt de vraag wie naast de corporatie als bestuurder hoofdelijk verbonden is voor haar handelingen, beheerst door het recht dat op de corporatie van toepassing is, in dit geval Nederlands recht. Art. 2:11 BW stelt dus de aansprakelijkheid van D Group als bestuurder van de bestuurder van haar kleindochtervennootschap vast. Daarentegen zal deze Nederlandse bepaling niet kunnen doorwerken in de relatie tussen D Group en haar bestuurders, omdat deze verhouding wordt beheerst door Belgisch recht als het incorporatierecht van D Group.

¹³ HR 8 juli 2011, JOR 2011/285 met noot Tekstra.

¹⁴ HR 18 maart 2011, JOR 2011/144 met noot Van Solinge.

¹⁵ Sinds 1 januari 2012 zijn de regels van internationaal privaatrecht ondergebracht in een nieuw Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek. In dat kader is art. 3 Wet conflictenrecht corporaties vervangen door het gelijkkluidende art. 10:119 BW.

Noodzaak-financiering

Van noodzaakfinanciering wordt wel gesproken indien een vennootschap in financiële moeilijkheden verkeert en dringend behoefte heeft aan additionele financiering met eigen vermogen. Indien de aandeelhouders geen contractuele of statutaire regelingen hebben getroffen die voorzien in het verschaffen van voortgezette financiering geldt, gelet op de artt. 2:81/192 BW, dat een aandeelhouder niet kan worden verplicht om zijn kapitaaldeelname uit te breiden bij een uitgifte van aandelen. Iets anders is dat aandeelhouders wel gehouden kunnen zijn om mee te werken aan de besluitvorming om uitgifte van aandelen te bewerkstelligen dan wel een dergelijke uitgifte moeten dulden, met verwatering van hun belang als gevolg. De rechter is onder omstandigheden bereid gebleken om de statutaire of contractuele bescherming van aandeelhouders tegen ongewenste verwatering van hun aandelenbelang opzij te zetten.¹⁶

Op 25 februari 2011 deed de HR uitspraak over de noodzaakfinanciering bij Inter Access Group (IAG) waarover de pers uitvoerig schreef.¹⁷ De OK had vastgesteld dat IAG zich door haar verlieslatende bedrijfsvoering en het aanzienlijke negatieve vermogen in zeer slechte financiële omstandigheden bevindt, dat adequate (additionele) financiering op korte termijn dient plaats te vinden ter voorkoming van discontinuïteit en dat binnen de vennootschappelijke organen van IAG niet tot een oplossing wordt gekomen. De noodzaakfinanciering geschiedt door middel van uitgifte van aandelen aan Rabo Participaties dat dan circa 30 procent van de aandelen in IAG houdt en crediteur is van IAG.

Deze emissie vindt plaats met uitsluiting van het voorkeursrecht van de overige aandeelhouders waaronder Marigot dat tot dat moment ruim 59 procent van de aandelen houdt. Tevens converteert Rabo Participaties een aanzienlijk deel van haar vordering op IAG in aandelen IAG waardoor ze de controlerende aandeelhouder van IAG wordt ten koste van Marigot. De OK faciliteert de noodzaakfinanciering door het treffen van onmiddellijke voorzieningen ex art. 2:349a lid 2 BW. Onder meer wordt het bestuur van IAG de bevoegdheid toegekend de uitgifte uit te voeren zonder een daartoe strekkend aandeelhoudersbesluit als bedoeld in art. 2:206 lid 1 BW, maar wel onder goedkeuring van de rvc van IAG.

De HR verwerpt de cassatieklacht dat de door de OK bevolen verschuiving van de emissiebevoegdheid van de algemene vergadering naar het bestuur in strijd zou zijn met de dwingende bevoegdheidsbedeling tussen de organen van de vennootschap onderling en niet zou passen binnen de grenzen waarbinnen onmiddellijke voorzieningen dienen te blijven. De HR verwijst hierbij naar zijn eerdere uitspraken inzake Skygate en Versatel, waarin de voorwaarden zijn geformuleerd waaraan elke voorlopige voorziening moet voldoen. Allereerst moet de voorziening naar haar aard een voorlopige zijn, waarbij aan het treffen van een dergelijke voorziening niet zonder meer in de weg hoeft te staan dat deze kan leiden tot onomkeerbare gevolgen. Verder dient bij het treffen van een voorziening voldoende rekening te worden gehouden met de belangen van de betrokken partijen, waarbij een billijke afweging moet hebben plaatsgevonden. Ten derde dient de noodzaak van de voorziening voldoende te zijn gebleken, waarbij dat laatste met name ook het geval zal zijn als naar het oordeel van de OK een minder ingrijpende maatregel niet effectief zou zijn. Als aan deze voorwaarden is voldaan mag de OK ook de regel van art. 2:206 lid 1 BW opzijzetten door het geven van een onmiddellijke voorziening die neerkomt op het machtigen van het bestuur tot uitgifte van aandelen.

In cassatie wordt ook nog geklaagd dat de 'voorlopige' voorzieningen in strijd

zijn met art. 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM. Daartoe wordt betoogd dat als gevolg van die voorzieningen een verwatering van dat aandelenbezit van Marigot is ontstaan, hetgeen een ontneming van eigendom danwel een regulering van eigendom is, die slechts onder strikte condities is goedgekeurd. De HR verwerpt de cassatieklacht omdat Marigot haar betoog bij de OK onvoldoende uitgewerkt naar voren heeft gebracht en het betoog niet voor het eerst in cassatie aan de orde kan komen. Advocaat-generaal Timmerman gaat in zijn conclusie wel uitgebreid in op deze cassatieklacht en meent dat van schending van art. 1 van het Eerste Protocol geen sprake is.

Tegenstrijdig belang

Het leerstuk tegenstrijdig belang heeft de afgelopen jaren bijzonder veel jurisprudentie opgeleverd.¹⁸ Volgens de eerste zin van art. 2:146/256 BW wordt de vennootschap in alle gevallen waarin zij een tegenstrijdig belang heeft met een of meer bestuurders, vertegenwoordigd door commissarissen. Het doel is te voorkomen dat een bestuurder zich bij zijn handelen laat leiden door zijn persoonlijk belang in plaats van het belang van de vennootschap. Er is volgens de rechtspraak pas sprake van een tegenstrijdig belang als op basis van een materiële toets concreet blijkt dat een bestuurder niet integer en niet objectief de belangen van de door hem vertegenwoordigde vennootschap behartigt. Slechts de vennootschap (in faillissement: de curator) kan een beroep doen op niet-gebondenheid van de vennootschap als gevolg van een tegenstrijdig belang. Een met een tegenstrijdig belang besmette rechtshandeling is nietig (en dus niet vernietigbaar).

De zojuist genoemde eerste zin van art. 2:146/256 BW is van regelend recht. In de statuten kan worden bepaald dat een be-

¹⁶ Zie onder meer: HR 19 oktober 2001, *JOR* 2002/5 (Skygate) en OK 29 mei 2009, *JOR* 2009/319 (Triple E).

¹⁷ HR 25 februari 2011, *JOR* 2011/115 met noot Doorman. Zie ook *Ondernemingsrecht* 2011/40 en 2011/72 met noten van Assink. In laatstgenoemde publicatie wordt de kernoverweging van de HR uit zijn herstelbeschikking van 27 mei 2011 integraal overgenomen. In deze herstelbeschikking wordt de eerdere beschikking van 25 februari 2011 op twee punten gecorrigeerd.

¹⁸ De belangrijkste arresten zijn: HR 29 juni 2007, *JOR* 2007/169 (Bruil) met noten van Leijten en Bartman en HR 21 maart 2008, *JOR* 2008/124 (Nieuwe Steen) met noot Nowak.

stuurder ook in geval van een tegenstrijdig belang vertegenwoordigingsbevoegd is. De HR heeft al eerder bepaald dat de tweede zin van art. 2:146 en 2:256 BW van dwingend recht is. Volgens de tweede zin is de *ava* steeds bevoegd een bijzondere vertegenwoordiger aan te wijzen. In een arrest van 14 oktober 2011¹⁹ heeft de HR de betekenis van deze tweede zin nog verder verduidelijkt. Om de *ava* in staat te stellen gebruik te maken van haar aanwijsbevoegdheid is het bestuur verplicht de *ava* tijdig te informeren over de aanwezigheid van een tegenstrijdig belang. De HR heeft nu beslist dat dit inhoudt dat alle vergadergerechtigden, dus ook houders van met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten daarvan op de hoogte moeten worden gesteld. Voorts overweegt de HR dat indien de statuten van een vennootschap bepalen dat haar bestuurder ook in geval van tegenstrijdig belang bevoegd is de vennootschap te vertegenwoordigen, die bestuurder weliswaar gehouden zal zijn de *ava* zo tijdig te informeren over de aanwezigheid van een tegenstrijdig belang dat deze in de gelegenheid is de haar in de tweede volzin van art. 2:256 BW toegekende bevoegdheid uit te oefenen, maar dat de bestuurder die na laat de *ava* aldus te informeren niet reeds daardoor wegens tegenstrijdig belang onbevoegd wordt de vennootschap te vertegenwoordigen.

Met deze laatste uitspraak is het leerstuk tegenstrijdig belang langzamerhand uitgekristalliseerd. Dat is opmerkelijk omdat de huidige tegenstrijdig belangregeling op het punt staat te verdwijnen. Naar verwachting treedt op 1 juli 2012 de hierna te bespreken Wet bestuur en toezicht in werking die een nieuwe regeling voor tegenstrijdige belangen van bestuurders en commissarissen bevat.

Bestuur en toezicht

In de wet van 6 juni 2011 tot wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de aanpassing van regels

of bestuur en toezicht in naamloze en besloten vennootschappen²⁰ vervallen de artt. 2:146/256 BW. Volgens het nieuwe lid 6 van art. 2:129/239 BW mag een bestuurder niet deelnemen aan de beraadslaging en de besluitvorming indien hij of zij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat strijdig is met het belang van de vennootschap of de met haar verbonden onderneming. Indien alle bestuurders een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de rvc. Bij het ontbreken van een rvc, wordt het besluit genomen door de *ava*, tenzij de statuten anders bepalen. Een vergelijkbare regeling geldt voor commissarissen (zie het nieuwe lid 5 dat wordt toegevoegd aan de artt. 2:140/250 BW). De nieuwe regels voor tegenstrijdige belangen van bestuurders en commissarissen zijn geïnspireerd door de Code (II.3 en III.6).

De nieuwe wet faciliteert de *one-tier board*, een bestuur bestaande uit uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders. Deze structuur is een alternatief voor het dualistische stelsel met een raad van bestuur en een rvc. De *one-tier board* komt al geruime tijd in de Nederlandse praktijk voor, zoals bij Fortis (thans Ageas) en Unilever die het *one-tier* bestuursmodel in de statuten vastlegden. In de Code Tabaksblat uit 2003 werd erkend dat Nederlandse beursvennootschappen kunnen kiezen voor een *one-tier* bestuursstructuur (III.8 Code). In 2004 volgde de eerste wettelijke regeling: sindsdien kan een in Nederland opgerichte Europese vennootschap kiezen voor het monistische model.

De nieuwe Wet van 6 juni 2011 bevat regels voor de *one-tier board* bij een nv of bv. In het dualistische stelsel is de raad van bestuur verantwoordelijk voor zowel het voorbereiden en het vaststellen van de strategie van de vennootschap als het uitvoeren van het beleid. Een en ander gebeurt onder toezicht van de rvc die tevens een adviseerende rol heeft. In het monistische model zijn de uitvoerende en de niet-uitvoerende bestuurders gezamenlijk verantwoordelijk voor het ontwikkelen van de strategie. De uitvoering van het beleid ligt in handen van de *executive board members* on-

der toezicht van de *non-executives*. Om dit toezicht effectief te laten zijn bepaalt de Code (III.8.4) voor beursvennootschappen dat de voorzitter van de *one-tier board* en de meerderheid van de leden ervan niet-uitvoerend bestuurder moeten zijn.

Een niet-uitvoerend bestuurder heeft dus duidelijk een ruimere verantwoordelijkheid dan een commissaris. Daarmee lijkt het aansprakelijkheidsrisico van een niet-uitvoerend bestuurder ook groter te zijn dan dat van een commissaris. Sprekend over aansprakelijkheid is mede de taakverdeling tussen de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders van belang. Het wordt nog belangrijker die taakverdeling tussen de bestuurders duidelijk vast te leggen in de statuten of een reglement.

Het *one-tier* model kan de informatiever-schaffing, het onderling overleg en de snelheid van besluitvorming verbeteren. Doordat uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders deel uitmaken van één orgaan zal sneller het gevoel ontstaan dat beide groepen bestuurders er echt gezamenlijk voor staan. Anderzijds is het monistische model ook geen panacee.

De nieuwe wet introduceert ook een regeling die de participatie van vrouwen in raden van bestuur en raden van commissarissen moet bevorderen. De nieuwe regeling geldt alleen voor een nv of bv die kwalificeert als grote rechtspersoon; daarvan is sprake als deze voldoet aan ten minste twee van de volgende criteria:

- de waarde van de activa bedraagt meer dan 17,5 miljoen euro;
- de netto-omzet bedraagt meer dan 35 miljoen euro;
- het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 250 of meer.

Als streefcijfer gaat gelden dat de zetels in de raad van bestuur en in de rvc voor ten minste dertig procent door vrouwen en voor ten minste dertig procent door mannen dienen te worden bekleed. Wordt daaraan niet voldaan, dan moet in het jaarverslag worden vermeld: de oorzaak daarvan, op welke wijze de vennootschap heeft getracht tot een evenwichtige verdeling te komen en hoe de vennootschap beoogt in de toekomst zo'n evenwichtige

¹⁹ HR 14 oktober 2011, JOR 2001/363 (ME Beheer), met een zeer duidelijke noot van Leijten.

²⁰ Staatsblad 2011, 275.

Assu het mijn vraagt —
ik heb inderdaad geen enkele behoefte
aan nieuwe personenvennootschappen,
Stelletje zakkenvullers...

verdeling te realiseren. De nieuwe artt. 2:166/276 BW over evenwichtige participatie van vrouwen en mannen vervallen met ingang van 1 januari 2016.

Ten slotte voorziet de nieuwe wet in een beperking van het aantal functies dat een bestuurder of toezichthouder bij een nv, bv of stichting die kwalificeert als een grote rechtspersoon (zie hiervoor) mag bekleeden. Een persoon kan geen bestuurder zijn van een grote rechtspersoon indien hij of zij meer dan twee toezichthoudende functies bekleedt bij een grote rechtspersoon. Voorts kan een persoon geen toezichthouder van een grote rechtspersoon zijn indien hij of zij vijf of meer toezichthoudende functies bekleedt bij grote rechtspersonen. Bij beide regels geldt dat het voorzitterschap van een toezichthoudend orgaan dubbel telt. De wet kent een overgangsregeling met eerbiedigende werking voor bestaande situaties. Een persoon die voor inwerkingtreding van de wet is benoemd in meer functies dan is toegestaan, kan die behouden. Bij een herbenoeming of nieuwe benoeming geldt de nieuwe regeling.

De wet van 6 juni 2011 is nog niet in werking getreden vanwege een wetsvoorstel dat thans aanhangig is in de Tweede Kamer en waarin de zojuist besproken regeling die voorziet in een beperking van het aantal bestuursfuncties en commissariaten wordt verduidelijkt.²¹ Naar verwachting zullen de nieuwe wet en de hier bedoelde reparatiewet per 1 juli 2012 in werking treden.

21 TK, 2010-2011, 32873, nr 2. Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter verduidelijking van de artt. 297a en 297b.

Controle op rechtspersonen

Op 1 juli jl. is ingevoerd de nieuwe Wet controle op rechtspersonen (voorheen: Wet documentatie vennootschappen). Als gevolg daarvan kunnen oprichtingen, statutenwijzigingen en omzettingen van een bv of nv voortaan zonder verklaring van geen bezwaar van de Minister van Veiligheid en Justitie plaatsvinden. Tegelijkertijd is een nieuw systeem van doorlopende controle op rechtspersonen ingevoerd. Kort gezegd is derhalve het preventieve toezicht door de Minister van Veiligheid en Justitie vervangen door repressief toezicht, zulks ter voorkoming en bestrijding van misbruik van rechtspersonen.

In dit kader noem ik ook de initiatiefnota van de Tweede Kamerleden Groot en Recourt over een mogelijk centraal aandeelhoudersregister voor besloten en (niet-beursgenoteerde) naamloze vennootschappen; de Minister van Veiligheid en Justitie gaat dit nader onderzoeken.²²

22 TK, 2010-2011, 32 608, nrs. 1, 2 en 3.

Personenvennootschap

Al lang wordt gesproken over modernisering van de personenvennootschap. De huidige wettelijke regeling stamt uit 1838, is verspreid over boek 7A BW en het Wetboek van Koophandel en moeilijk leesbaar. Zonder kennisneming van handboeken en vaak oude rechtspraak is de huidige regeling niet goed te begrijpen. In december 2002 werd bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend waarbij de regeling van de personenvennootschap werd ondergebracht in een nieuwe titel 7.13 BW. Na een wetgevingsproces van bijna tien jaar heeft de Minister van Veiligheid en Justitie dit wetsvoorstel in december 2011 ingetrokken. Als reden voor de intrekking noemt de minister de kritische opmerkingen over het wetsvoorstel in de Eerste Kamer. Dat klinkt weinig overtuigend omdat die Kamer wel vaker kritische geluiden over wetsvoorstellen laat klinken waarmee veelal niets wordt gedaan. Voorts was er de lobby van VNO-NCW en MKB Nederland: volgens hen zouden de beoogde gebruikers van de nieuwe regeling voor de personenvennootschap, met

name ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, geen behoefte hebben aan de nieuwe personenvennootschappen en bevreesd zijn voor de ermee gepaard gaande kosten. Echter geen van beide punten is aannemelijk gemaakt.

Het is zeer te betreuren dat de nieuwe titel 7.13 BW niet wordt ingevoerd. Het wetsvoorstel was zeker niet ideaal maar een sterke verbetering ten opzichte van de stokoude regeling waarmee wij het nu de komende jaren mee lijken te moeten doen. Het mooie van het ingetrokken wetsvoorstel was de mogelijkheid om de fiscale transparantie van een personenvennootschap te paren aan rechtspersoonlijkheid. Ook waren de beperkingen in de aansprakelijkheid van vennoten en de wisseling van vennoten beter geregeld.

Overige wetsvoorstellen

In 2007 is het wetsontwerp tot wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de aanpassing van de regeling voor besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, de zogenaamde Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht of kortweg de Flexwet bij de Tweede Kamer ingediend. Inmiddels ligt het wetsvoorstel in de Eerste Kamer en is het wachten op de memorie van antwoord van de regering.²³ Het wetsvoorstel maakt het eenvoudiger om een bv op te richten. Het minimumkapitaal van 18.000 euro wordt afgeschaft; er komt een nieuw systeem van crediteurenbescherming. Aandeelhouders krijgen meer vrijheid om de statuten 'op maat te maken.' Zo wordt het mogelijk dat aandeelhouders rechtstreeks één of meer bestuurders benoemen. De statuten kunnen voorzien in stemrechtloze en winstrechtloze aandelen. Tot slot voorziet het wetsvoorstel in een nieuwe, betere geschillenregeling.

Voor de volledigheid noem ik nog drie andere vennootschapsrechtelijke wets-

voorstellen die bij de Tweede Kamer aanhangig zijn. In 2009 werd het wetsvoorstel ingediend ter implementatie van het advies van de Commissie-Frijns uit mei 2007.²⁴ In 2010 is het wetsvoorstel tot wijziging van Boek 2 BW en de Wet op het financieel toezicht in verband met de bevoegdheid tot aanpassing en terugvordering van bonussen van bestuurders en dagelijks beleidsbepalers aan de Tweede Kamer aangeboden.²⁵ Tot slot is in september 2011 een voorstel tot wijziging van het enquêterecht ingediend.²⁶

Over de Flexwet en de overige wetsvoorstellen valt natuurlijk veel meer te zeggen. Ik bewaar dat tot de volgende kroniek; dan is hopelijk ook duidelijk wanneer deze wetsvoorstellen in werking treden.

Tot slot

We kunnen constateren dat 2011 veel interessante jurisprudentie heeft opgeleverd. Daartegenover staat dat het afgelopen jaar weinig vooruitgang is geboekt met de vernieuwing van de vennootschapsrechtelijke wetgeving. De zo nodige modernisering van het ondernemingsrecht staat politiek niet hoog op de agenda. Helaas is de Wet bestuur en toezicht nog steeds niet in werking getreden. Hetzelfde geldt voor de Flexwet die eerst nog moet worden aangenomen in de Eerste Kamer. Nog triester is de balans die wij kunnen opmaken bij de ingetrokken Wet personenvennootschap. Daar heeft het huidige kabinet de klok meer dan honderdvijftig jaar teruggezet: vooralsnog zullen wij het moeten doen met overwegend negentiende-eeuwse wetgeving. Het lijkt erop dat onze wetgever vooral bezig is met symboolwetgeving zoals het voorstel tot aanpassing en *claw back* van bonussen van bestuurders. <<

(advertentie)

Vacature advocaat / jurist arbeids- en ambtenarenrecht

(32 - 40 uur per week)

Aegis advocaten is een jong en gestaag groeiend kantoor dat zich met name toelegt op het gebied van arbeidsrecht, ambtenarenrecht en onderwijsrecht.

Aegis advocaten heeft vestigingen in Landsmeer, Almere en Haren (Gn.) en kan (overheids)werkgevers, rechtsbijstandsverzekeraars, werknemers en particulieren tot haar klanten rekenen.

In verband met een toename van werkzaamheden is een vacature ontstaan op onze vestigingen te Landsmeer en te Haren.

Wij zoeken voor beide vestigingen **een deskundige advocaat of jurist** met minimaal drie jaar werkervaring op het gebied van arbeidsrecht.

Kennis van het ambtenarenrecht en onderwijsrecht is een pré.

Wij bieden concurrerende arbeidsvoorwaarden en een open en informele werksfeer.

Juristen in dienst van rechtsbijstandsverzekeraars met relevante ervaring worden nadrukkelijk verzocht te reageren.

Is uw belangstelling gewekt, reageer dan via Martin Horst (horst@aegisadvocaten.nl) Bellen kan ook: 020-4823141

²³ EK, 2009-2010, 31 058, A en EK, 2011-2012, 32 426, A (Invoeringswet)

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

Naar ander kantoor

Alta, mw. mr. M.: Grollé Advocatuur te Hoogeveen

Alting – Landa, mw. mr. F.S.: Olie & De Jonge Advocaten te Goes

Baremans, mw. mr. M.P.J.: Asselbergs & Klinkhamer te Etten – leur

Beer, mw. mr. M.C.W. de: Holla Advocaten te Tilburg

Bongaarts, mw. mr. L.M.S.M.: VMW Taxand te Amsterdam

Bremen, mr. N. van: Doganer & Akdemir Advocaten te Rotterdam

Brinkman, mr. I.: Pels Rijcken & Droogleeve Fortuijn N.V. te Den Haag

Brugge, mr. V.J.C.: Allen & Overy te Hong Kong

Bruins – Koken, mw. mr. C.E.L.: Deterink Advocaten en Notarissen N.V. te Eindhoven

Buisman, mr. P.L.G.: Hoekman Advocaten te Stadskanaal

Bijkerk, mr. E.O.: Stek te Amsterdam

Dam, mw. mr. D. van: GVB Exploitatie B.V. te Amsterdam

Duiveman, mw. mr. A.C.W.: Jansma en Hendriks Advocaten te Kampen

Dijk, mr. C.T.W. van: Pieters Advocaten te Utrecht

Evers, mw. mr. A.C.D.: Van Iersel Luchtman N.V. te Uden

Greve – Kortrijk, mw. mr. A.: MR Advocaten en Adviseurs B.V. te Waalwijk

Hardy, mr. R.R.R.: Latham & Watkins LLP te Brussel

Heidstra, mw. mr. E.A.M.: De Vries Stibbe & Vorstman Advocaten te Amsterdam

Hindriks, mw. mr. T.F.M.: 3 Advocaten te Amersfoort

Jager, mw. mr. N.J.G. de: Sloof Advocaten te Almere

Janssen, mr. B.A.R.: Vondenhoff Sijben Advocaten te Heerlen

Jong, mr. L.C. de: Gresnigt & Van Kippersluis te Woerden

Kizilocak, mr. B.: Seebregts & Saey Strafrechtadvocaten te Rotterdam

Kliff, mr. J.P.D. van de: Ploum Lodder Princen te Rotterdam

Korfker, mw. mr. L.A.: FTW Advocaten te Koog aan de Zaan

Lange, mr. D.J.M.: De Breij Evers Boon te Amsterdam

Linden, mw. mr. W.Q.G. van der: Legal Experience Advocaten N.V. te Den Bosch

Loos, mr. R.J.: Akzo Nobel N.V. te Sassenheim

Loijmans, mr. B.J.R.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam

Meer, mr. C.P. van der: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam

Nieuwstadt, mw. mr. T. van: Van Doorne N.V. te Amsterdam

Oostveen – Kouwenhoven, mw. mr.

W.S.: Advocatenkantoor Vlasman B.V. te Laren/NH

Peeters, mw. mr. M.A.P.: Meulenkamp Advocaten te Venlo

Philips, mr. R.J.: RESOR N.V. te Amsterdam

Posthumus Meyjes, mw. mr. A.A.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Putmans – de Kok, mw. mr. F.: Wilschut & Theunen Advocaten te Veghel

Quispel, mw. mr. B.: Delta Lloyd te Amsterdam

Schokking, mw. mr. drs. A.: Abeln Advocaten te Amsterdam

Schoonhoven, mr. S.J.: Advocatenpunt te Arnhem

Schuijlenburg, mr. E.J.W.: Damlaan Advocaten te Leidschendam

Steederen, mw. mr. C.J. van: Van Steenderen MainportLawyers B.V. te Rotterdam

Stevens, mr. J.J.M.H.: Goorts & Coppens Advocaten te Helmond

Tien, mw. mr. K.J.F.: Hil International Lawyers & Advisers te Shanghai

Verschuur, mw. mr. K.J.L.: Nationale-Nederlanden te Den Haag

Wildeboer, mr. M.J.: Houkes Advocaten te Apeldoorn

Willaert, mr. L.J.M.: AKD te Amsterdam

Woostenenk, mw. mr. M.: Blom en Partners te Nieuwerkerk aan den IJssel

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Advocatenkantoor Berden (mr. B.C.J. Berden) te Reuver

Advocatenkantoor Bosscher (mr. D.J.B. Bosscher) te Voorburg

Advocatenkantoor Enait (mr. M.F.A. Enait) te Den Haag

Advocatenkantoor Fischer – Fuhler (mw. mr. C.K.E.E. Fischer – Fuhler) te Emmen

Advocatenkantoor G.M. Menon B.V. (mr. G.M. Menon) te Amsterdam

Advocatenkantoor Mijsbergen (mr. R.M. Mijsbergen) te Limmen

Advocatenkantoor Pieter Dorhout (mr. P. Dorhout) te Egmond aan den Hoef

Advocatenpraktijk Van Peer (mr. P.W.J.C. van Peer) te Rucphen

Anders Belicht (mr. J.M.R. Vlaar) te Valkenswaard

Bijlsma Advocaten (mr. B. Bijlsma en mw. mr. B.M.A.H. Verschure) te Almere

Couronne advocatuur (mw. mr. F. Ettaia) te Zeist

Eujen Advocatuur BV (mr. E.P. Eujen) te Assen

Hendriksen Strafrecht advocatuur (mr. N. Hendriksen) te Purmerend

Janssens den Boef Advocaten (mr.

Cliënt helpen met hele pakket

Vijfentwintig jaar zit hij in de advocatuur. En het nieuwe jaar begint **Niek Hendriksen** (30) met zijn eigen kantoor, gespecialiseerd in het strafrecht. 'Ik vind het belangrijk om een cliënt te kunnen helpen met problemen op allerlei terreinen. Ook als dat niet meteen vergoed wordt. Iemand die vastzit, heeft vaak ook sociale zekerheid nodig en psychische hulpverlening. Als advocaat in loondienst is het lastiger om een cliënt te helpen met het regelen van dat soort hulp. Dat is de vrijheid die je hebt als je voor jezelf begint. Dat je sociaal bezig kunt zijn.'

In samenspel vertalen

Het raakvlak tussen bedrijfsovernames en de financiering daarvan, dat boeit **Marc Menon** (45). Met zijn eigen kantoor gaat hij zich daar dan ook op richten. Sinds 1993 is hij bij grote kantoren op een breed scala aan rechtsgebieden werkzaam geweest, van zeerecht tot energierecht. De afgelopen tien jaar focuste hij zich op fusie- en overnamerecht en op bank- en effectenrecht. 'Het in samenspel met de cliënt vertalen van zijn ondernemersvisie naar een concrete transactie, dat vind ik een interessant proces.'

P.J. den Boef, mr. A.B. Bouter en J.W. Janssens) te Houten
Maaskant advocaat (mr. A. Maaskant) te Hellevoetsluis
Marquant Advocaten (mw. mr. G. Auferhaar en mw. mr. J.H. Reints) te Hardenberg
mr. M. van der Zanden (mw. mr. M. van der Zanden) te Frankfurt Am Main
Norges Bank Investment Management (mw. mr. A. Franken) te London
Olczak-Klimekt van der Kroft Wegielek (mr. R.W.P. van der Kroft) te Warszawa
Stage Entertainment Nederland B.V. (mw. Mr. N.L.C. Esveld) te Amsterdam
Stichting Sensire (mr. M. Dwarswaard) te Varsseveld
Waterland Advocatuur (mr. T.V. Janssens) te Amsterdam

Uit de praktijk

Alofs, mr. P.C.G.M. Etten-Leur 01-12-2011
Berghuis – van de Loo, mw. mr. C.E.B.M. Arnhem 15-12-2011
Boot, mr. E.R.F. Middelburg 20-12-2011
Boyer, mr. M.J.M. Amsterdam 01-12-2011
Brandt, mw. mr. L.E.C.M. Apeldoorn 01-12-2011
Breur – van der Beek, P.S. Amsterdam 13-12-2011
Chatzichristodoulou, mw. mr. M. Rotterdam 16-12-2011
Collaris – Boerdijk, mw. mr. J.C.C. Den Bosch 01-12-2011
Delden – Tultak, mw. mr. S. van Rotterdam 29-11-2011
Dellemijn, mw. mr. S.B.E.M. Nijmegen 01-12-2011
Dis, mr. L.S. van Utrecht 01-12-2011
Dogan, mr. M. Nijmegen 01-12-2011
Doornik, mw. mr. T.J. Rotterdam 19-12-2011
Egbers, mr. P.D. Amsterdam 30-11-2011
Elenbaas, mr. G. Rotterdam 01-12-2011

Elings, mr. B.A. Tiel 21-12-2011
Faets, mw. mr. F. Den Haag 01-12-2011
Fizazi, mw. mr. H. el Rotterdam 14-11-2011
Hamming, mw. mr. E.L. Amsterdam 01-12-2011
Hendriks, mw. mr. C.M. Westerhoven 29-11-2011
Hollenbeek Brouwer, mw. mr. J.H. Amsterdam 01-12-2011
Huitema, mr. P. Amsterdam 01-12-2011
Hutten, mr. M. van Den Haag 01-12-2011
Ittman, mw. mr. B.J. Zwolle 05-12-2011
Jong, mw. mr. N.M. de Amsterdam 29-11-2011
Jonge, mr. E.C. de Rotterdam 15-12-2011
Kernkamp, mw. mr. H.D. Bussum 29-11-2011
Koster, mr. J.M.G.C. Teteringen 30-11-2011
Kroes, mw. mr. L.C.F. Tiel 07-12-2011
Kuit, mr. O.P. Leiden 19-12-2011
Leefmans, mw. dr. mr. P.J. Zuiderwolde 21-12-2011
Lenglet, mw. mr. M.J.E. Utrecht 01-12-2011
Lokhorst, mr. A. van Rotterdam 01-12-2011
Looijen, mr. M.R.L. Amsterdam 30-11-2011
Marseille, mr. O.J. Jakarta 21-12-2011
Mellema – Zijlstra, mw. mr. Y.A.G. Spaarndam 01-12-2011
Meijer, mw. mr. A.I.L.J. Almere 01-12-2011
Monchy, mr. C.W. de Amsterdam 15-12-2011
Oosterhuis – Smits, mw. mr. M.C. Den Haag 01-12-2011
Phoelich, mr. drs. L.N. Amsterdam 02-12-2011
Ramball, mw. mr. P.M. Apeldoorn 15-12-2011
Ree, mw. mr. S. van de Rotterdam 01-12-2011
Rietbergen, mw. mr. M. Arnhem 22-12-2011
Roeloff, mr. J. Zoetermeer 15-12-2011

‘Zelfstandigheid heeft altijd getrokken’

De naam van haar nieuwe kantoor ‘Couronne advocatuur’ werd haar ingegeven door haar 5-jarige dochter. Ze houdt heel erg van prinsessen en kroontjes. **Farida Ettaia** (35) werkt bijna tien jaar in de advocatuur voor middelgrote kantoren. Door de jaren heen heeft ze zich gespecialiseerd in het arbeidsrecht en het personen- en familierecht. ‘De ervaring die ik heb opgedaan, kan ik nu voor mezelf gebruiken. De zelfstandigheid heeft me altijd getrokken.’

Roskam, mw. mr. K.E.M. Enschede 20-12-2011
Rotteveel, mw. mr. M. Nijmegen 01-12-2011
Rijsewijk, mw. mr. S. van Apeldoorn 15-12-2011
Sint – Truiden, mr. M.Ph. van Almere 30-11-2011
Sjenitzer, mr. C. Amsterdam 17-12-2011
Smelt, mr. P.C. Den Haag 01-12-2011
Sprundel – Jansen, mw. mr. M.A.J.M. van Rotterdam 19-10-2011
Stapel, mw. mr. M. Leiden 07-12-2011
Steinmetz, mw. mr. M.I. Amsterdam 30-11-2011
Steijger, mr. L. Rotterdam 30-11-2011
Straten, mw. mr. M.M.A. van Den Bosch 01-12-2011
Thijssen, mw. mr. H.M.B. Haarlem 01-12-2011
Timmers – de Vin, mw. mr. M.P. Doornenburg 01-12-2011
Trinh, mr. D.H. Rotterdam 01-12-2011

Tse, mw. mr. W.S. Voorburg 03-12-2011
Veldhoven, mr. B.J.M. Rotterdam 15-12-2011
Vermeer, mw. mr. D.L. Rotterdam 06-12-2011
Vries, mw. mr. M. de Alkmaar 01-12-2011
Vrisekoop, mw. mr. A. Hilversum 21-12-2011
Werf, mw. mr. K.K.S. van der Amsterdam 01-12-2011
Wit, mw. mr. R. Amsterdam 29-11-2011
Witteveen, mr. J.D. Zwolle 05-12-2011
Zuiderbaan, mw. mr. V. Amsterdam 05-12-2011

Overleden

Rothuizen, mw. mr. A.L. Deventer 13-12-2011

(advertenties)

A • M • I • C • E
 ADVOCATEN

Aangeboden klassieke en goed geoutilleerde kantoorruimte voor één of meer advocaten op basis van kostendeling. Zeer representatief in Utrecht nabij Wilhelminapark en goed bereikbaar vanaf A27/28.

Wij hebben een jong kantoor dat bruist van ambitie.

Voor meer info: j.vanvliet@amice-advocaten.nl
www.amice-advocaten.nl

Wij nodigen u graag uit!

omny devries
 advocaten

zoekt kantoorgenoot

die bereid is om op basis van kostendeling ons kantoor te komen versterken

Voor meer informatie zie: www.omnydevries.nl of bel met Eerde de Vries 0561-613933 Graag schriftelijke sollicitaties (met Curriculum Vitae) vóór 30 januari 2012 aan Omny De Vries Advocaten Postbus 175, 8470 AD te Wolvega

Gemeente Enschede

Kan niet bestaat niet in Enschede.

Enschede barst van de ambities. De stad timmert behoorlijk aan de weg en doet dat met mensen die van aanpakken weten. Mensen met visie en durf die binnen die ambities hun kansen zien en grijpen. Samen met de inwoners maken zij van Enschede het kloppend hart van het Oosten.

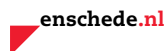
Advocaat (medewerker/gevorderde stagiaire) v/m - 30 uur per week

Initiatiefrijk, communicatief en samenwerkingsgericht en ook zelfstandig en onafhankelijk? Dan ben jij wellicht de tweede advocaat in dienst van de gemeente Enschede. Wij zoeken een enthousiaste professional, die het een uitdaging vindt om de functie van advocaat in te vullen binnen een grote en dynamische organisatie.

Als advocaat ben je actief op verschillende werkterreinen. Zo geef je civielrechtelijke advisering, voer je (een deel van de) civiele procesvertegenwoordiging en regel je aansprakelijkstellingen en schadeverhaal op verschillende terreinen. Ter aanvulling van de huidige praktijk is kennis van het bouw- en aanbestedingsrecht een pré.

Kijk op www.enschede.nl/vacatures

Enschede. De stad. Haar mensen. Jouw toekomst.

WARNINK & BOTH ADVOCATEN

Wij hebben ruimte voor een advocaat-stagiair!

Onze 7 advocaten hebben allen een algemene praktijk. De nadruk ligt op civielrecht. Bij ons heb je de mogelijkheid specialismen zelf te ontdekken. Wij zijn flexibel, vriendelijk en goed.

Dat verwachten wij ook van een beginnend stagiair: enthousiast, goede cijfers en met de voeten in de klei.

De opleiding van stagiaires wordt door het hele kantoor gedragen. Kantoor heeft momenteel drie vestigingen: Kampen - Dronten - Genemuiden.

www.wb-advocaten.nl

Sollicitaties voor 26 januari 2012 richten aan mr David Warnink. Hij is ook telefonisch beschikbaar voor informatie. Adres / telefoonnummer: zie onze website.

VELDHUIJZEN & NUITEN
ADVOCATEN

Ter verbreding van het kantoor en in verband met de groei van de civiele praktijk zoeken Veldhuijzen & Nuiten Advocaten:

Een (gevorderde) advocaat

Van de nieuwe medewerker wordt verwacht dat hij/zij ervaring heeft in het civiele recht, meer in het bijzonder in het faillissementsrecht en bij voorkeur de Grotius-opleiding heeft gehaald of bereid is deze te behalen. Hij/zij zal ondermeer deel gaan uitmaken van de insolventiesectie van kantoor. Deze sectie bestaat uit meerdere advocaten en professionele administratieve krachten.

Veldhuijzen & Nuiten Advocaten is met 9 advocaten één van de grotere, op het ondernemingsrecht gerichte, kantoren in het Arrondissement Dordrecht. De nadruk ligt op dienstbaarheid aan de cliënten met korte lijnen en uitstekende onderlinge verhoudingen.

Veldhuijzen & Nuiten Advocaten
Burg. de Raadsingel 89, 3311 JG DORDRECHT
Postbus 1080, 3300 BB DORDRECHT

Telefoon: 078-6133966

E-mail: mail@veldlaw.nl Website: www.veldlaw.nl

Contact opnemen met: Maarten L. Veldhuijzen

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit P.J.M. Drion, H.J. de Groot, W.F. Hendriksen, H.J.A. Knijff en H. Uhlenbroek. De uitspraken met LJN-nummer zijn integraal te raadplegen op www.tuchtrecht.nl.

Belangenconflict achter de schermen

*Hof van Discipline 27 augustus 2010, LJN: YA1149
Raad van discipline 's-Gravenhage, 9 november 2009, LJN: YA0470*

Advocaat treedt achter de schermen op om belangenconflict te verheimelijken.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.4 Vermijden van belangenconflicten)*
- *Gedragsregel 7*

Feiten

Mr. X en zijn kantoorgenoten hebben in de periode van augustus 2004 tot april 2007 voor klager opgetreden alsmede voor de aan klager gelieerde vennootschappen. A was destijds directeur en bestuurder van de meeste vennootschappen van klager alsmede van B B.V. In B B.V. had zowel A als klager een 50%-belang. Eind februari 2007 heeft Z (voormalig bestuurder van één van aan klager gelieerde vennootschappen) mr. X telefonisch medegedeeld dat A werd verdacht van financiële onregelmatigheden bij B B.V. Mr. X heeft Z toen medegedeeld dat hij er verstandig aan deed de administratie veilig te stellen en een onderzoek naar de boeken te laten uitvoeren door een onafhankelijk accountant. Op verzoek van Z heeft mr. X A gepolst voor een gesprek.

Eind april zijn de bij het kantoor van mr. X in behandeling zijnde dossiers betreffende klager en de aan klager gelieerde vennootschappen overgedragen aan een opvolgend advocaat. Mr. X heeft mr. Y in 2007 verzocht en bereid gevonden ten behoeve van B B.V. en A voor de buitenwacht als raadsman op te treden in diverse procedures tegen aan klager gelieerde vennootschappen. Mr. Y en mr. X houden niet op hetzelfde kantoor praktijk. Z is één van de bestuurders van aan klager gelieerde vennootschappen. Bij e-mail van 21 mei 2007 heeft mr. X aan A bevestigd dat hij voor hem zou optreden in een aantal in de brief genoemde dossiers, met dien verstande dat in de zaak tegen één van de aan klager gelieerde vennootschappen vooralsnog mr. Y naar buiten zou optreden als advocaat van B B.V. en met dien verstande dat mr. X als juridisch adviseur van A zou optreden en mr. Y in die hoedanigheid van instructies zou voorzien. Uit de stukken volgt dat mr. Y als advocaat van A en B B.V. tegen aan klager gelieerde vennootschappen optreedt en hiervoor instructie vraagt of krijgt van mr. X.

Klacht

Klager is van mening dat het mr. X niet vrij staat om als raadsman op te treden voor A en B B.V. in diverse geschillen met aan klager gelieerde vennootschappen. Desalniettemin treedt mr. X feitelijk als raadsman van B B.V. en A op in diverse geschillen met aan klager geli-

eerde vennootschappen, terwijl mr. Y in die zaken op verzoek van mr. X als raadsman van zijn cliënten optreedt, zonder dat de rol van mr. X aan de diverse wederpartijen of derden kenbaar is gemaakt.

Overwegingen raad

Klager heeft onweersproken gesteld dat mr. X heeft gesproken met Z over de aanpak van de zaak tegen A. De raad is met klager dan ook van oordeel dat er geen sprake is van één van de uitzonderingsgevallen genoemd in Gedragsregel 7 lid 5 onder 1 t/m 3. Het stond mr. X derhalve niet vrij op te treden voor A en/of B B.V. Nu de raad heeft vastgesteld dat het mr. X niet vrij stond de belangen van A en/of B B.V. te behartigen, stond het mr. X ook niet vrij mr. Y ter zake te instrueren. De raad overweegt dat door het kiezen van de onderhavige constructie mr. X heeft verheimelijkt dat niet mr. Y maar mr. X zelf de belangen van A en/of B B.V. behartigde. Mr. X heeft zich derhalve niet gedragen jegens klager zoals een behoorlijk advocaat betaamt.

Beslissing raad

De raad verklaart de klacht gegrond en legt ter zake aan mr. X de maatregel van berisping op.

Beslissing hof

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

Anker & Anker Opleidingen organiseert in het jaar 2012 wederom actuele cursussen op het gebied van het Straf(proces)recht en het Jeugdstraf (proces)recht.

Wij zoeken de advocaat weer op in de regio op verrassende locaties!

Bij ons kunt u binnen één dagdeel 4 PO-punten vergaren.

Hieronder een overzicht van de reguliere cursussen van januari t/m december 2012:

- 25 januari 2012 : Breda, Hotel Mastbosch
- 8 februari 2012 : Uddel, Uddelermeer
- 7 maart 2012 : Westzaan, 't Regthuys
- 11 april 2012 : Holten, Hoog Holten (zie foto)
- 23 mei 2011 : Schiermonnikoog, Hotel Van der Werff} eendaagse cursus en nieuwe onderwerpen
- 24 mei 2012 : Schiermonnikoog, Hotel Van der Werff} idem
- 13 juni 2012 : Maastricht, Château Neercanne} eendaagse cursus
- 14 juni 2012 : Maastricht, Château Neercanne} idem
- 20 juni 2012 : Maastricht, Château Neercanne} idem
- 4 juli 2012 : Zwolle, De Koperen Hoogte

- 19 september 2012 : Antwerpen
- 10 oktober 2012 : Utrecht
- 14 november 2012 : Amsterdam
- 12 december 2012 : Den Haag
- 19 december 2012 : Rotterdam

en de cursussen Jeugdstraf(proces)recht in 2012:

- 15 februari 2012 : Meppel, Eetcafé de Beurs
- 14 maart 2012 : Bergen op Zoom/Terneuzen
- 4 april 2012 : Vught, Kasteel Maurick
- 11 juli 2012 : Alkmaar, Het Gulden Vlies

- 12 september 2012 : Utrecht
- 3 oktober 2012 : Amsterdam, Artis
- 7 november 2012 : Limburg
- 28 november 2012 : Den Haag
- 6 december 2012 : Rotterdam

De docenten zijn prof. dr. J. Boksem, mr. H. Anker en mr. W. Anker.

Voor alle cursussen geldt als aanvangstijd 13.00 uur. Bij aankomst zijn er voor de cursisten broodjes beschikbaar. Er zijn twee pauzes en de cursus eindigt om 17.30 uur. Vanaf 17.30 uur tot ± 18.30 uur wordt er gezamenlijk geborreld in de met zorg uitgekozen markante en sfeervolle etablissementen. De kosten bedragen € 415,= (excl. btw) per cursus. Aanmelding kan via onderstaande website.

Anker & Anker Opleidingen
Contactpersoon: mw. M.A. Nicolai
Postbus 324
8901 BC Leeuwarden
Tel. 058-2442500
Website: www.ankerenanker.nl
E-mail: info@ankerenanker.nl

4
PUNTEN
PO
ADVOCATUUR

“Ik voel me
het best
in de arena”

balie⁺
laat je advocaat zijn

Als advocaat verstaat u de kunst van het pleiten.

U richt zich het liefst volledig op de inhoud. Maar alleen in de wetenschap dat op kantoor alles goed geregeld is. Voor beroepsaansprakelijkheid, urenregistratie en telefonische bereikbaarheid vertrouwt u daarom op Balieplus. Dat bespaart tijd, geld en kopzorgen. En geeft u bovenal de ruimte voor uw passie: de advocatuur.